

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması

Özet Rapor

Ankara, Aralık 2014

İÇİNDEKİLER

TABLolar	v
ŞEKİLLER	v
ÖNSÖZ	vi
SUNUŞ	vii
ARAŞTIRMANIN TANITIMI	1
Araştırmanın amacı	2
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ	3
Nicel Araştırma Yöntemi	3
Örnekleme Tasarımı	3
Soru kağıdı	3
Etik kurallar	4
Saha Çalışması	4
Nitel Araştırma Yöntemi	5
Derinlemesine görüşmeler	5
Odak Grup Görüşmeleri	5
İçerik analizi	5
ARAŞTIRMADA KULLANILAN KADINA YÖNELİK ŞİDDET TANIMLARI	6
KADINA YÖNELİK ŞİDDET YAYGINLIĞI	7
Eş veya birlikte olduğu erkekler tarafından kadına yönelik şiddet	7
Fiziksel şiddet	7
Cinsel şiddet	8
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet	9
Duygusal şiddet/istismar	11
Ekonomik şiddet/istismar	11
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet ile duygusal istismar düzeyinde değişim 2008-2014	12
Erken evlilikler	14
Şiddet uygulayan erkeklerin özellikleri	15
Eş veya birlikte olduğu erkekler dışındaki kişilerden kadına yönelik şiddet	16
15 yaşından sonra fiziksel şiddet	16
15 yaşından sonra cinsel şiddet	16
15 yaşından sonra duygusal şiddet/istismar	16
Çocukluk döneminde cinsel istismar	16
Eğitim ve çalışmanın engellenmesi	17
Israrlı takip	17
Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları	19

Kadınların fiziksel şiddete ilişkin tutumları.....	20
Kadınların evlilik içindeki cinsel şiddete ilişkin tutumları.....	20
Kadınları kontrol etmeye yönelik davranışlar.....	21
KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN SONUÇLARI	22
Şiddet sonucu yaralanma.....	22
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet ve genel sağlık.....	23
Sağlık kurumlarında sunulan hizmetlerin niteliği.....	23
KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ	24
Kadınlar açısından şiddetin nedenleri.....	24
Şiddetin yakın çevreye anlatılması.....	24
Şiddete fiziksel olarak karşılık verme ve evi terk etme.....	25
Şiddet nedeniyle kurum/kuruluşlara başvuru.....	25
KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE KONUSUNDA YASALARA İLİŞKİN BİLGİ	27
Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'ndan seçilmiş kanun maddelerinden haberdar olma.....	27
6284 sayılı Kanun'da yer alan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarından haberdar olma.....	28
NİTEL ARAŞTIRMA BULGULARI	29
Kadınlar açısından kurumsal başvuru süreci.....	29
Kurumsal başvuru kararı.....	29
Kurumsal başvuru sürecinde yaşananlar.....	29
Başvurulan kurumlar.....	29
Erkeklerin bakışından kadına yönelik şiddet.....	30
Erkekler neden kadınlara şiddet uyguluyor.....	30
6284 sayılı Kanun'a ilişkin erkeklerin görüşleri.....	30
Erkeklerin gözünden kadına yönelik şiddetin medyada yer alması.....	31
Şiddetle mücadelede yeni bir kurum - Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM).....	31
Görüşmelerin öne çıkardıkları.....	32
Şiddetle mücadeleye ilişkin görüş ve öneriler.....	33
ŞÖNİM'lerin işleyişine yönelik görüş ve öneriler.....	33
Kadına yönelik şiddetle mücadelede görev alan kişilerin karşılaştıkları sorunlar.....	33
SONUÇ VE ÖNERİLER	34
Araştırma sonuçları.....	34
Araştırma sonuçlarını değerlendiren öneriler.....	37
Araştırma önerileri.....	38
İleri analiz çalışmalarına yönelik öneriler.....	39
ARAŞTIRMA EKİBİ	41

TABLolar

Tablo 1.	Cevaplama Oranları, Türkiye 2014.....	5
Tablo 2.	Erken Evliliklerin Kuruluşu	14
Tablo 3.	Fiziksel veya Cinsel Şiddet Uygulayan Erkeğin Temel Özellikleri.....	15
Tablo 4.	İsrarlı Takip Biçimleri ve Takip Eden Kişiler	18

ŞEKİLLER

Şekil 1.	Fiziksel Şiddet Yaygınlığı.....	7
Şekil 2.	Fiziksel Şiddetin Derecesi.....	8
Şekil 3.	Cinsel Şiddet Yaygınlığı.....	8
Şekil 4.	Yaşa Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaygınlığı.....	9
Şekil 5.	Eğitim Düzeyine Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaygınlığı.....	9
Şekil 6.	Medeni Duruma Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaygınlığı.....	10
Şekil 7.	Refah Düzeyine Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaygınlığı.....	10
Şekil 8.	Duygusal Şiddet/İstismar Yaygınlığı.....	11
Şekil 9.	Çalışmaya Engel Olma/İşten Ayrılmaya Neden Olma Yaygınlığı	11
Şekil 10.	Yaşamın Herhangi Bir Döneminde Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet İle Duygusal Şiddet/İstismar Yaygınlığı 2008-2014.....	12
Şekil 11.	Yaşamın Herhangi Bir Döneminde Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaygınlığı 2008-2014	12
Şekil 12.	Son 12 Ayda Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Yaygınlığı 2008-2014.....	13
Şekil 13.	Evlilik Yaşına Göre Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet ile Duygusal Şiddet/İstismar Yaygınlığı.....	15
Şekil 14.	Eşi veya Birlikte Olduğu Erkekler Dışındaki Kişilerden 15 Yaşından Sonra Fiziksel, Cinsel ve Duygusal Şiddet/İstismar Yaygınlığı	16
Şekil 15.	Eşi veya Birlikte Olduğu Erkekler Dışındaki Kişiler Tarafından Eğitimin ve Çalışmanın Engellenmesi.....	17
Şekil 16.	İsrarlı Takip Biçimi ve Yaygınlığı.....	19
Şekil 17.	Toplumsal Cinsiyet Rollerine Yönelik Tutumlar.....	19
Şekil 18.	Fiziksel Şiddete İlişkin Tutumlar	20
Şekil 19.	Evlilikte Cinsel İlişkiye Zorlamaya Yönelik Tutumlar.....	20
Şekil 20.	Kadınların Hayatını Kontrol Etmeye Yönelik Davranışlar	21
Şekil 21.	Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet Sonucu Yaralanma.....	22
Şekil 22.	Gebelikte Fiziksel Şiddet 2008-2014.....	22
Şekil 23.	Fiziksel ve/veya Cinsel Şiddet ve Hayata Son Vermeyi Düşünme/Deneme.....	23
Şekil 24.	Sağlık Kurumunda Verilen Hizmetin Niteliği.....	23
Şekil 25.	Fiziksel Şiddetin Kadınlara Göre Nedenleri.....	24
Şekil 26.	Şiddetin Anlatılmaması 2008-2014.....	25
Şekil 27.	Şiddet Sonucu Kurum/Kuruluşlara Başvurma.....	26
Şekil 28.	Şiddet Sonucu Polise Başvuru Sonuçları	26
Şekil 29.	Kadınların Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nda Yer Alan Evlilik ve Şiddete İlişkin Maddelerden Haberdar Olma	27
Şekil 30.	6284 Sayılı Kanun ile İlgili Koruyucu ve Önleyici Tedbir Kararlarından Haberdar Olma.....	28

ÖNSÖZ

Kadına yönelik şiddet, kadının en temelde yaşamını tehdit eden ve toplumsal hayata katılımına engel olan sosyal bir sorundur. Ulusal ve uluslararası düzeyde belirlenen politikalara ve uygulamalara rağmen dünyanın her yerinde ortaya çıkan bir sorun olan kadına yönelik şiddet; çok yönlü, bütüncül, kapsayıcı plan ve politikalarla toplumsal düzeyde ortak ve kararlı bir mücadeleyi gerektirmektedir.

Kadına yönelik şiddetin farklı boyutlarını belirlemek, nedenlerini tespit etmek ve bu konuda veri toplama ihtiyacını gidermek amacıyla, 2008 yılında ilk defa kapsamlı bir "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" gerçekleştirilmiştir. Söz konusu araştırma sonuçlarından hareketle o dönemden günümüze kadar geçen süre içerisinde; kadına yönelik şiddetle ilgili olarak yasal mevzuatın iyileştirilmesi ve şiddetle mücadelede geliştirilen politikaların bütüncül bir biçimde toplumun her kesimini kapsayacak şekilde yürütülmesi yönünde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

2014 yılında yapılan "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması", 2008 yılındaki araştırmadan bugüne kadar geçen süre içerisinde kadına yönelik şiddetle ilgili değişimi yansıtması açısından önem taşımaktadır. Bununla birlikte Araştırma, kadına yönelik şiddetten hareketle, toplumun temeli olan ve toplumsal devamlılığı sağlayan Aile kurumu esas alınarak oluşturulacak Sosyal Politikaların daha kapsayıcı ve bütüncül olarak ele alınmasında önemli bir misyonu üstlenecektir.

Bakanlığımız; kadına yönelik şiddetin kabul edilemez olduğuna dair inançla çalışmalarını çok geniş bir yelpazede, tüm tarafların kapsamlı işbirliğinde kararlılıkla sürdürmektedir. Bu kapsamda öncelikli başlıklarımız olarak değerlendirebileceğimiz kadına yönelik şiddetle mücadelede yasal çalışmalar, eğitim ve farkındalık artırma çalışmaları, kurumlararası işbirliği ve koordinasyonu artırma, şiddet mağduru kadınların korunması ve desteklenmesine yönelik kurumsal mekanizmaların güçlendirilmesine yönelik çalışmalarımız devam etmektedir.

İstanbul Sözleşmesi olarak da adlandırılan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi", kadına yönelik şiddetle mücadelede uluslararası alanda atılmış oldukça önemli bir adımdır. Ülkemiz; Sözleşmeyi ilk imzalayan ülkeler arasında yer alarak ve çekinmez onaylayarak kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki kararlılığını ortaya koymuştur. Bununla birlikte, İstanbul Sözleşmesi'nin iç hukuka yansıtılması amacıyla, Sözleşme tedbirlerine uygun şekilde "6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun" hazırlanarak 2012 yılında yürürlüğe konmuştur. Yasal altyapıyı daha da güçlendirerek, kadına yönelik şiddetle mücadeleyi bir üst seviyeye taşıyan söz konusu Kanun, getirdiği kapsamlı düzenlemelerle uluslararası alanda da emsal niteliğindedir.

Yapılan bu yasal düzenlemeler ve kurumsal alt yapının güçlendirilmesinin ardından 2013-2014 yıllarında gerçekleştirilen "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" Bakanlığımızın kadına yönelik şiddetle mücadelede; şiddete sıfır tolerans anlayışı doğrultusunda uyguladığı Politikaların sonuçlarını çok boyutlu bir biçimde göstermesi ve gelecekte şiddetle mücadelede önleyici-koruyucu, rehabilite edici ve rehberlik edici tedbirlerin Temel Politikalarda yer alması ve uygulanabilmesi açısından önemli bir katkı sağlayacaktır.

Sözkonusu Araştırma'nın, kadına yönelik şiddetle mücadele konusundaki çalışmalara kaynak oluşturmasını ve bu konudaki toplumsal farkındalık ve duyarlılığı arttırmasını temenni ediyor, Araştırmada emeği geçen herkese teşekkür ediyorum.

Doç. Dr. Ayşenur İSLAM
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanı

SUNUŞ

Kadına yönelik şiddet, birçok ülkede olduğu gibi ülkemizde de güncelliğini koruyan bir sorun olmaya devam etmektedir. Kadınlara yönelik insan hakları ihlali ve kadınlara karşı ayrımcılık biçimlerinden biri olan bu şiddet, ülke genelinde mücadele edilmesi gereken öncelikli toplumsal sorumluluklar arasında yer almaktadır. Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için sivil toplum kuruluşlarının, kadın örgütlerinin, kamu kurumlarının ve üniversitelerin işbirliği içinde yürütecekleri çalışmalar önemlidir. Güvenilir ve güncel veri üretmek veriyeye dayalı politika oluşturmada akademik kurumların sorumluluğu önem kazanmaktadır. Bu çerçevede, Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü olarak, "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması" ile şiddetin yaygınlığı ve nedenleri, kadınların bu süreçte neler yaşadıkları ve nasıl mücadele ettikleri ile yakın zamanda gerçekleştirilmiş yasal düzenlemeleri kapsayan ve kadına yönelik şiddetle mücadele için gerekli güncel bilgiyi sunmaktayız.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, Enstitümüzün içinde bulunduğu bir konsorsiyum tarafından 2008 yılında yürütülmüş olan aynı isimli araştırmanın takip araştırması niteliğindedir. Araştırmanın verisi nicel ve nitel araştırma yöntemleri kullanılarak elde edilmiştir.

Nicel araştırma Türkiye genelinde, 12 istatistikî bölge ile kentsel ve kırsal yerleşim alanlarını temsil edecek şekilde 15.072 hedef örnekleme oluşturan hanelerde 15-59 yaşları arasındaki kadınlar ile yüz yüze görüşmeler yaparak gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemiyle elde edilen sonuçlar, kadınların halen ya da daha önce yakın ilişki içinde oldukları eş/nişanlı/sözlü/erkek arkadaş tarafından maruz bırakıldıkları fiziksel, cinsel ve duygusal şiddet kapsamının yanı sıra eğitimlerinin ve ev dışında ücretli çalışmalarının engellenmesi ve ısrarlı takip sonucunda yaşamlarının kısıtlanması gibi farklı şiddet biçimlerine ilişkin bilgileri içermektedir. Ayrıca kadınların aile çevresi ve yakın çevreleri başta olmak üzere diğer kişilerden maruz kaldıkları şiddet biçimlerine ilişkin bilgi de araştırma kapsamında toplanmıştır.

Nitel araştırma bileşeni ise, daha çok kadınların şiddetle mücadele için kullandıkları kurumsal başvuru sürecine ve bu mücadelenin önemli adımlarından biri olan 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Aile İçi Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun ile ilgili görüş ve önerilere odaklanmıştır. Nicel araştırmanın amacının şiddet yaygınlığı ve mücadele için yapılanlar olması nedeniyle sadece kadınlardan bilgi toplanmasına karşılık, nitel araştırmada genç erkekler ile eşine fiziksel şiddet uygulamış ve ceza almış erkeklerden de bilgi elde edilmiştir.

Araştırmanın finansal kaynağını sağlayan T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne, araştırma boyunca verdikleri destek ve işbirliği için; TÜİK yetkililerine örneklem seçimindeki katkıları için; nicel araştırmanın sahası sırasında ziyaret edilen illerin Valilik ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri yetkililerine verdikleri destek için; Adalet Bakanlığı, Ankara ŞÖNİM, Ankara Büyükşehir Belediyesi, Çankaya Belediyesi ve Keçiören Belediyesi ile Kadın Dayanışma Vakfı'na nitel araştırmanın sahasında verdikleri destek için gönülden teşekkür ederim. Araştırmanın danışmanları Doç. Dr. Filiz Kardam'a, Prof. Dr. Gülriiz Uygur'a ve Psikolog Bişeng Özdiñç'e araştırmanın çeşitli aşamalarında yaptıkları değerli katkılar için teşekkür ederim. Kadın Dayanışma Vakfı'ndan Ebru Hanbay'a ve Candan Dumrul'a; Cinsiyet Eşitliğini İzleme Derneği'nden Gülsen Ülker'e de eğitim aşamasındaki yardımları için teşekkür ederim.

Araştırmada görüşmeci, ekip başı, denetçi ve veri girişçi olarak görev alan tüm çalışanları kutluyor ve saha çalışması sırasında araştırmamıza katılmayı kabul ederek yaşamlarına ilişkin bilgiyi bizimle paylaşan kadınlara ayrıca teşekkür ediyorum.

Çalışmanın her aşamasında desteğini esirgemeyen Rektörümüz Prof. Dr. Murat Tuncer'e; araştırmanın sorumluluğunu başarıyla yürüten Doç. Dr. İlknur Yüksel-Kaptanoğlu'na; projeyi özveriyle ve yoğun çalışmayla gerçekleştiren Enstitümüzün seçkin araştırmacılarına ve çalışmanın idari işlerini başarıyla yürüten Enstitümüz ve Üniversitemiz idari kadrosuna teşekkürlerimi sunuyorum.

Son olarak, Enstitü'nün araştırma sürecindeki ağır çalışma temposunu anlayışla karşılayan ve desteklerini esirgemeyen ailelerimize teşekkürlerimi sunarım. Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ile elde edilen sonuçların, kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda oluşturulacak politikalara önemli bir katkı sunmasını diliyorum.

Prof. Dr. A. Banu Ergöçmen
Nüfus Etütleri Enstitüsü Müdürü

ARAŞTIRMANIN TANITIMI

Küresel olarak önemini koruyan kadına yönelik şiddet, Türkiye'nin de önemli sosyal sorunlarından biridir. Dünya üzerinde tüm kadınlar ülke, etnik köken, sınıf, din, ekonomik ve sosyal statü gözetmeksizin, toplumsal cinsiyete dayalı şiddete maruz kalma riski ile karşı karşıyadır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 2013 yılında yayımladığı rapora göre yaklaşık her üç kadından biri fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmaktadır¹. Kadına yönelik şiddetin Türkiye'deki düzeyi 2008 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın sonuçlarına göre incelendiğinde her on kadından dördünün fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır².

Türkiye'de kadına yönelik şiddet konusu, 1980'li yılların sonunda kadın hareketi tarafından gündeme getirilmiştir. Şiddetle mücadelede kurumsallaşma süreci, 1990'lı yıllarla birlikte başlamış, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün kurulması ve kamu kurumlarına bağlı ilk kadın konukevinin Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı olarak hizmete açılması ile hızlanmıştır. Yasal mevzuat anlamında atılan ilk adım, 1998 yılında çıkarılan 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'dur. Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamayı hedefleyen yasal düzenlemeler ise 2000'li yıllarla birlikte hız kazanmıştır.

Avrupa Konseyi çerçevesinde bu alandaki sözleşmeler arasında, 2011 tarihinde İstanbul'da imzalanan "Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi" Türkiye'deki yasal düzenlemeler açısından önem taşımaktadır. İstanbul Sözleşmesi ile birlikte, 4320 sayılı Kanun'un önemli eksikliği olarak görülen sadece evlilik içindeki şiddeti önlemeyi hedefleyen hükümlerin düzeltilmesine yönelik adım atılmıştır. İstanbul Sözleşmesi'ne paralel düzenlemeler içeren 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun, 20 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir³. 6284 sayılı Kanun, "şiddet mağduru ve şiddet uygulayan aynı haneyi paylaşmasa da aile veya hanede ya da aile mensubu sayılan diğer kişiler arasında meydana gelen her türlü fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik şiddeti" ev içi şiddet kapsamına almaktadır.

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması, kadına yönelik şiddetle mücadele etmek ve kadına yönelik şiddet ile mücadele eden paydaşların güçlenmelerine katkıda bulunmak amacıyla 2013-2014 yıllarında Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilmiş ve T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür⁴. Bu araştırma, ülke genelini temsil eden en geniş örneklemlili ikinci araştırma olup, 2008 yılında gerçekleştirilmiş olan aynı isimli araştırmanın özellikle nicel aşaması açısından bir takip araştırması niteliği taşımaktadır. İlk araştırmada olduğu gibi temel göstergelerin Türkiye geneli ve 12 istatistikî bölge için üretilebileceği bir örneklem tasarımı izlenmiş ve 2008 araştırması soru kağıdında yer alan modüller korunmuştur. Ayrıca bu araştırmada ilk araştırmada yer almayan ısrarlı takip, eş ve birlikte olunan erkek dışındakiler tarafından eğitimin ve 15 yaşından sonra çalışma hakkının engellenmesi, Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bazı kanun maddeleri ile 6284 sayılı Kanun'da yer alan seçilmiş tedbir kararlarından haderdar olma konularında da bilgi toplanmıştır. Bu araştırmanın nitel aşaması, 2008 araştırmasının nitel aşamasından farklı olarak tasarlanmıştır. Araştırmada şiddete maruz kalmış ve mücadele için kurumsal başvuruda bulunmuş kadınlar ile kadına yönelik aile içi şiddet nedeniyle ceza almış erkekler 2008 araştırmasından farklı olan hedef gruplardır.

¹ Pallitto, C. C., Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A.F.M, Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. (2013). Intimate partner violence, abortion, and unintended pregnancy: Results from the WHO multi-country study on women's health and domestic violence. *International Journal of Gynecology & Obstetrics*, 120(1), 3-9.

² T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

³ 6284 sayılı Kanun, 20 Mart 2012 tarih ve 28239 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

⁴ Proje ekibi detaylı olarak Özet Rapor'un sonunda yer almaktadır.

Araştırmanın amacı

Bu araştırma, 2008 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın⁵ ardından geçen yaklaşık altı yıl içinde, kadına yönelik farklı şiddet biçimlerinin yaygınlığı ile bu süreçte gerçekleşen yasal düzenlemelerin şiddetle mücadelede etkisini ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırmanın temel hedefleri şunlardır:

Hedef 1:

- Kadına yönelik aile içi şiddetle etkili biçimde mücadele etmek üzere kapsayıcı politika ve programların temelini oluşturacak ulusal düzeydeki veriyi elde etmek,

Hedef 2:

- Araştırma sonuçlarını, 2008 yılında gerçekleştirilen Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması'nın sonuçları ile karşılaştırmak ve şiddet yaygınlığındaki farklılaşmayı ortaya koymak,

Hedef 3:

- Şiddetle mücadele alanında yasal düzenlemelere yönelik sorunları tespit etmek (özellikle 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun'un uygulamasına ilişkin sorunlar),
- Yasal düzenlemeler ile uygulamada karşılaşılan sorunlar hakkında şiddet mağdurları, şiddet uygulayanlar ve yasalarla ilgili düzenlemelerde görev alan profesyonellerin sorun alanlarına ilişkin görüşlerini ve çözüm önerilerini ortaya koymak,
- Mevcut politika ve mevzuatı değerlendirmektir.

⁵ T.C. Başbakanlık, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2009). *Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet*. Ankara: Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü Yayınları.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Araştırmanın hedeflerine ulaşmak amacıyla, nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı iki farklı saha çalışması yürütülmüştür.

Nicel araştırma yöntemi

Örnekleme tasarımı:

Araştırmanın örnekleme tasarımı ağırlıklı, tabakalı ve çok aşamalı küme örnekleme yaklaşımıdır. Örnekleme tasarımının temel amacı; ülke geneli, 12 bölge ve kent/kır tabakaları için kadına yönelik şiddetle ilgili göstergelerin kabul edilebilir bir kesinlikle (yüzde 95 güven aralığında) tahmin edilmesidir. Ayrıca, bu göstergelerin ülke genelinde yaş grubu, eğitim düzeyi ve refah düzeyi gibi ana değişkenler için tahmin edilmesi de amaçlanmıştır. Örnekleme seçiminde Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile işbirliği yapılmış ve örnekleme çerçevesi, blok seçimleri ve seçilen hanehalklarının yer aldığı blok listeleri TÜİK tarafından sağlanmıştır.

Soru kağıdı:

Araştırmanın soru kağıdı Dünya Sağlık Örgütü'nün "Multi-country Study on Women's Health and Domestic Violence against Women⁶" çalışmasının kullandığı soru kağıtları kullanılarak ve bu çalışmada kullanılan şiddet tanımlarına uygun olarak ülke ihtiyaçlarına göre tasarlanmıştır⁷. Araştırma kapsamında 15-59 yaş grubundaki kadınlar hedef nüfusu oluşturmaktadır. Bu kadınların eşleri ve/veya birlikte oldukları erkeklerin (erkek arkadaş, nişanlı, sözlü) uygulamış olduğu farklı şiddet biçimlerine ilişkin bilgi toplanmıştır. Görüşmeye uygun birden fazla kadın bulunan hanehalklarından sadece bir kadın, Kish yöntemiyle⁸ seçilmiş ve bu kadınla görüşülmüştür⁹.

Hanehalkı ve kadın soru kağıdı olmak üzere iki soru kağıdı kullanılmıştır. Soru kağıtları ile aşağıdaki konular hakkında bilgi toplanmıştır:

- Hanehalkı nüfusu ve hanelerin konut özellikleri,
- Kadınların temel özellikleri, evlilik tarihçesi, erken evlilikler,
- Genel sağlık ve üreme sağlığı, çocukların davranış sorunları,
- Kadınların eş veya birlikte oldukları erkeğin temel özellikleri ve davranış biçimleri,
- Kadınların yaşamlarının herhangi bir dönemi ile görüşme öncesindeki son 12 aylık dönemde yakın ilişki içinde oldukları erkekler (eşi veya birlikte olduğu erkekler) tarafından uygulanan fiziksel ve cinsel şiddet ile duygusal ve ekonomik şiddet/istismar, kontrol edici davranışlar,
- Toplumsal cinsiyet rolleri ve şiddet konusunda kadınların tutumları,
- Kadınların gebelik sırasında maruz kaldıkları şiddet
- Şiddet sonucu yaralanmalar ve tedavi,
- Kadınların maruz kaldıkları ısrarlı takip davranışları,
- Kadınların 15 yaşından sonra yakın ilişkide olduğu erkekler dışındaki kişilerden maruz kaldıkları fiziksel, cinsel şiddet ve duygusal şiddet/istismar,
- Kadınların eğitim ve 15 yaş sonrası çalışma haklarının engellenmesi,
- Kadınların çocukluk (15 yaş öncesi) döneminde maruz kaldıkları cinsel istismar,
- Kadınların aile içi şiddetle başa çıkma yöntemleri,

⁶ Çoklu Ülke Kadın Sağlığı ve Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.

⁷ Garcia-Moreno, C., Jansen, H. A.F.M., Ellsberg, M., Heise, L. ve Watts, C. (2005). *WHO multi-country study on women's health and domestic violence against women: Initial results on prevalence, health outcomes and women's responses*. Geneva: WHO publications.

⁸ Kish yöntemi, hanehalkında birden fazla uygun kişi olduğu durumda, olasılıklı yansız seçimi sağlayan bir tekniktir.

⁹ Kish, L. (1949). A procedure for objective respondent selection within the household. *Journal of the American Statistical Association*, 44(247), 380-387.

- Kadınların Türk Medeni Kanunu ile Türk Ceza Kanunu'nda yer alan bazı kanun maddeleri ve 6284 sayılı Kanun'da yer alan seçilmiş tedbir kararlarından haberdar olma durumu,
- Kadınların şiddetle mücadele için hizmet veren kurum ve kuruluşlardan haberdar olma durumu,
- Şiddetle mücadeleye yönelik hizmet veren kurum ve kuruluşlara başvuru yaygınlığı ve başvuru sürecine ilişkin bilgiler.

Etik kurallar:

Araştırmada, Dünya Sağlık Örgütü'nün geliştirmiş olduğu Etik ve Güvenlik kuralları esas alınmıştır¹⁰. Şiddet mağduru kadınların araştırmaya katılmaları nedeniyle daha fazla şiddete maruz kalma risklerini ortadan kaldırmak, görüşmecileri riske atmamak amacıyla saha çalışmasında güvenli isim kullanılmıştır. "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması" yerine araştırmacının eğitimi ve saha çalışması sırasında kullanılan tüm dokümanlarında 'Türkiye Kadın ve Aile Araştırması' ismi yer almıştır. Ayrıca saha personeli seçiminde görüşmecilerin toplumsal cinsiyet ve kadına yönelik şiddet konularında duyarlılığı dikkate alınmış ve eğitim süresince adayların bu konudaki donanımları artırılmıştır. Bunun dışında aşağıda sıralanan etik kurallar araştırma süresince gözetilmiştir:

- Araştırma konusu hakkında görüşülen kişi dışındakilere bilgi verilmemesi,
- Görüşmelerin onay aldıktan sonra gerçekleşmesi,
- Her haneden yalnızca bir kadın ile görüşülmesi,
- Görüşmelerin yalnız bir ortamda gerçekleşmesi,
- Görüşmelerin gizliliğinin sağlanması,
- Şiddete ilişkin sorularda "taciz/istismar", "tecavüz" ya da "şiddet" gibi ağır kelimelerin kullanılmaması ve soruların yargılayıcı olmaması,
- Görüşmelerin olumlu sonlandırılması,
- Şiddete maruz kalan kadınlara destek veren kurumların adres ve telefonlarının verilmesi,
- Saha ekibine araştırma ekibi tarafından destek verilmesi.

Saha çalışması:

Saha çalışması Nisan-Temmuz 2014 tarihleri arasında örnekleme çıkan 78 ilde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın veri girişinde Census and Survey Processing System (CSPro) programı kullanılmıştır. Veri girişi farklı kişiler tarafından iki kez yapılarak, veri girişinden kaynaklanan hataların ortadan kaldırılması sağlanmıştır. Araştırmanın hedef örnekleme büyüklüğü 518 kümede yer alan 15.084 hanehalkıdır. Tüm kümelerde saha çalışması yürütülmüş olup, görüşme yapılabilecek nitelikteki 13.403 hanehalkından 11.247'si ile görüşülmüştür. Hanehalkı düzeyindeki cevaplama oranı yüzde 83,9'dur. Hanehalkında görüşme yapılamamasının nedenleri arasında, seçilen hanehalklarının ziyaret sırasında evde olmaması, konutta/adreste yaşayan kimsenin olmaması ve görüşmenin reddedilmesi en sık karşılaşılanlardır. Görüşme yapılan hanehalklarında 15-59 yaş grubunda 13.310 kadın tespit edilmiş, bu kadınlardan Kish yöntemiyle belirlenen 8.960 kadın ile görüşülmesi hedeflenmiştir. Araştırma kapsamında, 7.462 kadın ile yüz yüze görüşülerek yüzde 83,3 cevaplama düzeyine ulaşılmıştır (Tablo 1).

¹⁰ World Health Organization Department of Gender and Women's Health. (2001). *Putting women first: ethical and safety recommendations for research on domestic violence against women*. WHO/FCH/GWH/01.1. Geneva: WHO publications.

Tablo 1 Cevaplama oranları, Türkiye 2014	
	Sayı
Seçilen hanehalkı sayısı	15.084
Görüşme yapılabilecek hanehalkı sayısı ¹	13.403
Görüşme yapılan hanehalkı sayısı	11.247
Hanehalkı soru kağıdı cevaplama oranı	%83,9
Hanehalkında bulunan kadın sayısı	13.310
Kish yöntemi ile seçilen kadın sayısı ²	8.960
Görüşme yapılan kadın sayısı	7.462
Kadın soru kağıdı cevaplama oranı	%83,3

Nitel araştırma yöntemi

Derinlemesine görüşmeler

Ankara'da üç ayrı grup ile derinlemesine görüşmeler yapılmıştır:

- Şiddete maruz kalmış ve destek almak üzere kurumsal başvuruda bulunmuş kadınlar (10 kadın)
- Uyguladıkları şiddet nedeniyle ceza almış erkekler (12 erkek)
- Bu alanda kurumsal hizmet veren uzmanlar/meslek sahipleri/idareciler (21 kişi)

Görüşmelerde, yarı yapılandırılmış yönergeler kullanılmış ve görüşme yapılacak kişilere ulaşmak için çeşitli kurum ve kuruluşlar ile iletişime geçilmiştir.

Odak grup görüşmeleri

Erkeklerin kadına yönelik şiddete bakış açılarını ve nitel çalışmanın temel sorusu olan yasal mevzuat ile ilgili değerlendirmelerini anlamak ve iç görülerini keşfetmek amacıyla yaşları 25 ile 35 arasında değişen genç erkekler ile 8 odak grup görüşmesi¹¹ yapılmıştır. Görüşmelerde yarı yapılandırılmış yönerge kullanılmıştır. Odak grup katılımcılarına kartopu yöntemiyle ulaşılmıştır. Erkekler ile yapılan odak grup görüşmelerinde grupların oluşturulmasında yaş, eğitim ve medeni durum dikkate alınmıştır. Eğitim düzeyi farklılaşması, lise ve üzeri eğitim ile lise altı eğitim olarak belirlenmiştir. Medeni durum farklılaşması ise birliktelik durumu ve evlilik süresi dikkate alınarak yapılmıştır (bekar birlikteliği olan/bekar birlikteliği olmayan, 3 yıldan kısa süredir evli/3 yıldan uzun süredir evli).

İçerik analizi

Nitel araştırmanın üçüncü aşamasında Ankara ilinde Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi'ne (ŞÖNİM) yapılan başvurulara ilişkin belgeler üzerinden içerik analizi yapılmıştır. Şiddet mağdurları ve şiddet uygulayanlar hakkında hâkim, mülki amirler ve gecikmesinde sakınca bulunan hallerde ilgili kolluk amirleri tarafından verilmiş olan önleyici-koruyucu tedbir kararları ve ev içi şiddet vakası bildirilen hanelerle ilgili düzenlenen tutanak, sosyal inceleme ve durum değerlendirme raporları¹² incelenmiştir. İçerik analizinde belgelerde kullanılan dil ve belgeyi düzenleyen görevlilerin tutumları ile bu raporların kadına yönelik şiddeti inceleme, aktarma ve önleme açısından işlevselliği incelenmiştir.

¹¹ Odak grup görüşmelerinde katılımcı sayısı 5 ile 8 arasında değişmektedir.

¹² **Sosyal İnceleme Raporu:** Kadın ve varsa beraberindeki çocukları ile gerçekleştirilen görüşme ve gözlem sonrasında, bu kişilerin ev ve/veya sosyal çevreleri ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen bilgiler ile bu kişilerin geçmişi ve sorunlarına ilişkin sosyal, ekonomik ve sağlık durumlarının, fiziksel, zihinsel, psiko-sosyal özelliklerinin, aile ve kültür yapılarının değerlendirildiği, sorunlarının çözümünde uygulanacak müdahale yöntemlerini saptamak ve sunulacak sosyal hizmetlerin şekli ve niteliğini belirlemek amacıyla düzenlenen rapordur.

Durum Değerlendirme Raporu: Kadının hizmetle karşılaştığında ve sonrasında oluşan durumlar karşısında yapılan görüşme ve bu görüşme sonucu elde edilen bilgiler ile dosya incelemeleri sonucunda yazılan rapordur.

ARAŞTIRMADA KULLANILAN KADINA YÖNELİK ŞİDDET TANIMLARI

Aşağıdaki tanımlarda belirtilen şiddet içeren davranışların en az bir kez yaşanmış olması o şiddet biçimine maruz kalınması anlamına gelmektedir.

Eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) tarafından kadına yönelik fiziksel şiddet:

Orta derecede fiziksel şiddet

- Tokat atma ya da bir şey fırlatma
- İtme, tartaklama ya da saç çekme

Ağır derecede fiziksel şiddet

- Yumrukla ya da bir cisimle vurma
- Tekmeleme, sürüklenme ya da dövme
- Boğazını sıkma ya da bir yerini yakma
- Bıçak, silah gibi aletlerle tehdit etme ya da bunları kullanma

Eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) tarafından kadına yönelik cinsel şiddet:

- Zorla cinsel ilişkiye girme
- Kadının istememesine rağmen korkudan cinsel ilişkiye girmesi
- Cinsel olarak aşağılayıcı ya da küçük düşürücü eylemlere zorlanma

Eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) tarafından kadına yönelik duygusal şiddet/istismar:

- Hakaret ya da küfür
- Başkalarının yanında aşağılama ya da küçük düşürme
- Korkutma ya da tehdit etme
- Kadına ya da çevresindekilere zarar vermekle tehdit etme

Eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) tarafından kadına yönelik ekonomik şiddet/istismar:

- Kadının çalışmasını engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma
- Ev harcamaları için para vermeme
- Kadının gelirini elinden alma

Eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) dışındaki kişiler tarafından kadına yönelik fiziksel şiddet:

15 yaşından sonra eş veya birlikte olunan erkek dışındaki kişiler tarafından fiziksel olarak kötü bir davranışa maruz bırakılma

Eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) dışındaki kişiler tarafından kadına yönelik cinsel şiddet:

15 yaşından sonra eş veya birlikte olunan erkek dışındaki kişiler tarafından istemediği halde cinsel ilişkiye girmeye ya da cinsel bir eylemde bulunmaya zorlanma

Eş(ler) veya birlikte olduğu erkek(ler) dışındaki kişiler tarafından kadına yönelik duygusal şiddet/istismar:

15 yaşından sonra eş veya birlikte olunan erkek dışındaki kişiler tarafından hakaret, küfür, aşağılama, küçük düşürme gibi duygusal olarak istismar edici davranışlara maruz bırakılma

Çalışmanın engellenmesi:

15 yaşından sonra eş veya birlikte olunan erkek dışındaki kişiler tarafından çalışmaya engel olunması ya da işten ayrılmaya neden olunması

Eğitimin engellenmesi:

Eş veya birlikte olunan erkek dışındaki kişiler tarafından eğitime devam etmenin engellenmesi

Çocukluk döneminde cinsel istismar:

15 yaşından önce istenmeyen bir cinsel davranışa ya da cinsel olarak rahatsız edecek şekilde dokunmaya maruz kalma

İsrarlı takip: Kişinin kendi güvenliğinden korku duymasına neden olacak şekilde eş/birlikte olunan erkekler, aynı haneyi paylaşsın ya da paylaşmasın aileden veya haneden olan ya da aile mensubu sayılan diğer kişi(ler), okul, mahalle ve çalışma ortamlarındaki kişi(ler), kadının tanımadığı kişiler tarafından tekrar eden, kasıtlı ve tehditkâr davranışların tümü ısrarlı takip olarak tanımlanmaktadır. Bu araştırmada ısrarlı takibe ilişkin bilgi, aşağıda tanımlanan ısrarlı takip davranışlarına ilişkin sorular aracılığıyla elde edilmiştir:

- Sürekli telefonla arama,
- Kısa mesaj, mektup ve/veya e-posta gönderme,
- Sosyal medya aracılığıyla iletişim kurma ve takip etme,
- Çalışılan ya da yaşanan mekana gelerek bir sebep olmadan karşısına çıkma,
- Çiçek, mum vb. gibi romantik hediyeler ya da tuhaf, korkutucu eşyalar gönderme,
- İletişim bilgilerini internete ya da başkalarının görebileceği ortamlarda paylaşarak üçüncü kişilerin rahatsız etmesine neden olma,
- Görüşmezse intihar etme ile tehdit etme,
- Görüşmezse fiziksel ve/veya cinsel zarar vereceği ile tehdit etme,
- Görüşmezse çocuklara ya da aileden birilerine zarar verme ile tehdit etme

Erken evlilik: Çocuk Hakları Sözleşmesine göre 18 yaşından önce ve Türk Medeni Kanunu'na göre 17 yaşının tamamlanmasından önce, fiziksel, fizyolojik ve psikolojik açılarından evlilik ve çocuk doğurma sorumluluğu taşımaya hazır olmadan gerçekleşen evliliklerdir. Bu çalışmada 18 yaşından önce gerçekleşen evlilikler erken evlilik olarak adlandırılmıştır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDET YAYGINLIĞI

Bu bölümde kadına yönelik farklı şiddet biçimlerinin yaygınlığı verilmektedir. Kadına yönelik şiddet, şiddeti uygulayanlar açısından iki temel başlık altında ele alınmıştır: (1) eşi veya birlikte olduğu erkek(ler) tarafından kadına yönelik şiddet; (2) eşi veya birlikte olduğu erkek(ler) dışındaki kişiler tarafından kadına yönelik şiddet. Fiziksel şiddet uygulayan erkeklerin temel özellikleri de bu bölümde yer almaktadır. Kadına yönelik şiddet yaygınlığının yanı sıra kadınların şiddete ve toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin görüşlerine de yer verilmiştir. Türkiye'de hakkında ilk defa veri toplanmış bir şiddet biçimi olan ısrarlı takip konusunda elde edilen bilgi de bu bölümde sunulmaktadır.

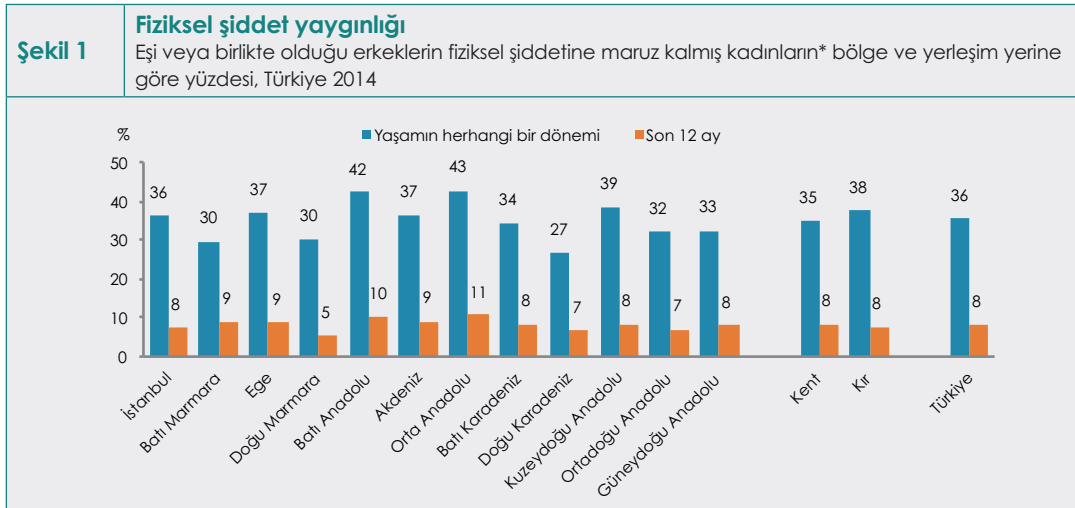
Eş veya birlikte olduğu erkekler tarafından kadına yönelik şiddet

Fiziksel ve cinsel şiddet ile duygusal ve ekonomik şiddet/istismar yaygınlığı kadınların yaşadıkları yerleşim yeri, bölge, yaş, eğitim düzeyi ve refah düzeyi gibi temel özellikleri ayırımında verilmektedir. Kadına yönelik şiddet bilgisi, yaşamın herhangi bir döneminde ve araştırmanın yapıldığı dönemden önceki son 12 ayda¹³ maruz kalınan şiddet için toplanmıştır. Ayrıca, şiddete maruz kaldığını belirten kadınlara hangi sıklıkla bu davranışlara maruz kaldıkları da sorulmuştur.

Fiziksel şiddet

Ülke genelinde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirten evlenmiş kadınların oranı yüzde 36'dır. Başka bir ifadeyle, her 10 kadından yaklaşık 4'ü eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmıştır. Türkiye genelinde, son 12 ayda eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmış kadınların oranı yüzde 8'dir (Şekil 1).

Araştırma sonuçları, fiziksel şiddete ilişkin tahminlerin bölgeler arasında farklılaştığını ortaya koymaktadır. Orta Anadolu bölgesi hem yaşamın herhangi bir döneminde, hem de son 12 ayda maruz kalınan fiziksel şiddetin en fazla belirtildiği bölgedir (yüzde 43 ve yüzde 11). Yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan fiziksel şiddetin en az dile getirildiği bölge Doğu Karadeniz, son 12 ayda en az belirtildiği bölge ise Doğu Marmara bölgesidir (yüzde 27 ve yüzde 5) (Şekil 1).

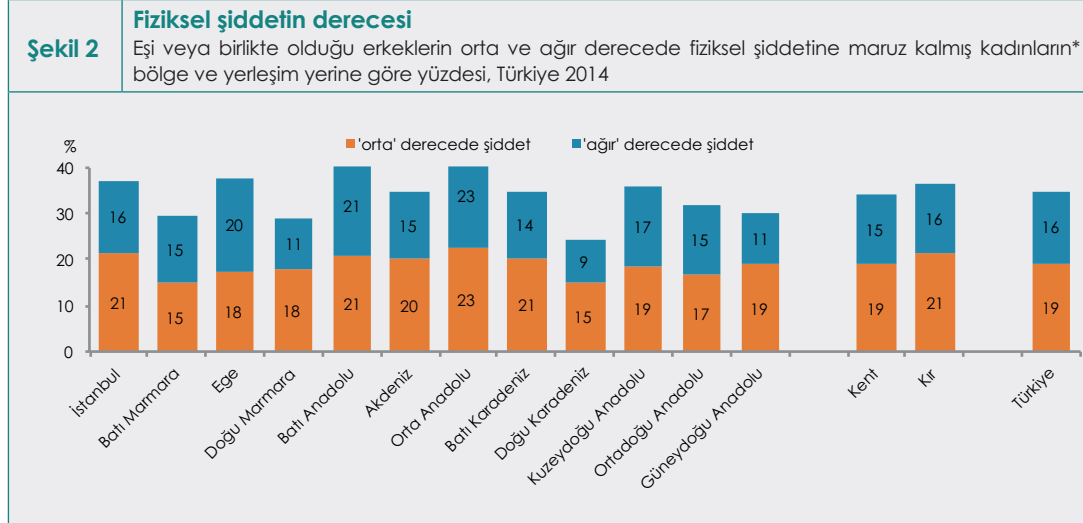

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

¹³ Bundan sonra son 12 ay biçiminde ifade edilecektir.

Kadınların yüzde 19'u orta derecede fiziksel şiddete maruz kalırken, yüzde 16'sı diğer şiddet davranışlarını kapsayan ağır derecede şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir (Şekil 2).

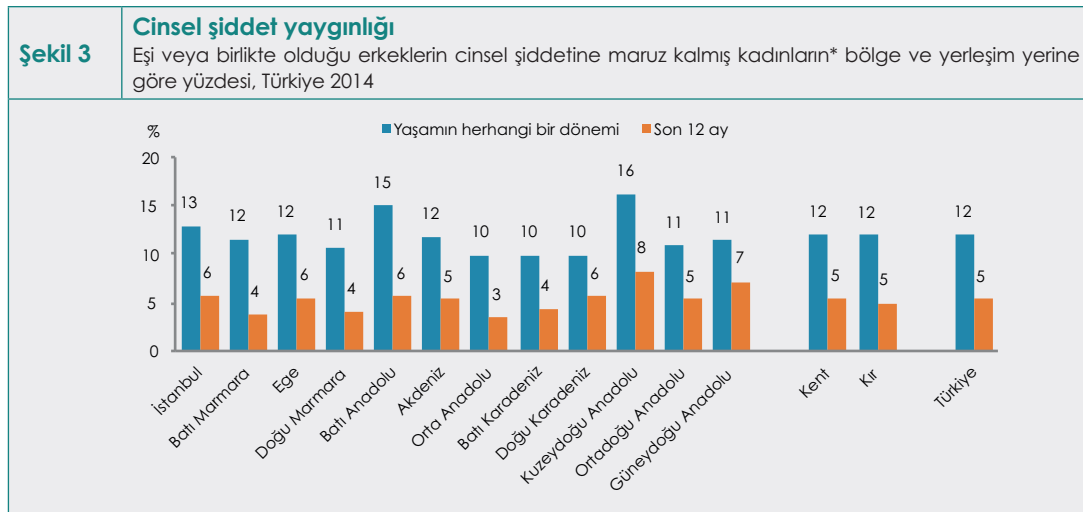
Bölgesel farklılık ağır derecede şiddette daha belirgin olup, yüzde 9 ile 23 arasında değişmektedir. Ağır şiddet davranışlarına maruz kalma yaygınlığı en fazla Orta Anadolu ile Batı Anadolu bölgelerinde görülmektedir (sırasıyla yüzde 23 ve yüzde 21) (Şekil 2).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Cinsel şiddet

Türkiye genelinde evlenmiş kadınların yüzde 12'si yaşamın herhangi bir döneminde, yüzde 5'i ise son 12 ay içinde cinsel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Cinsel şiddetin en fazla dile getirildiği bölge, her iki dönem için de Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir (yüzde 16 ve yüzde 8). Orta Anadolu, Doğu Marmara, Batı Marmara ve Batı Karadeniz bölgelerinde son 12 ayda maruz kalınan cinsel şiddet yaygınlığı ülke ortalamasının altındadır (Şekil 3). Cinsel şiddet içeren davranışlar arasında "kadının istemediği halde korktuğu için cinsel ilişkiye girmesi" en sık ifade edilen cinsel şiddet davranışıdır (yaşamın herhangi bir döneminde yüzde 9 ve son 12 ayda yüzde 4).

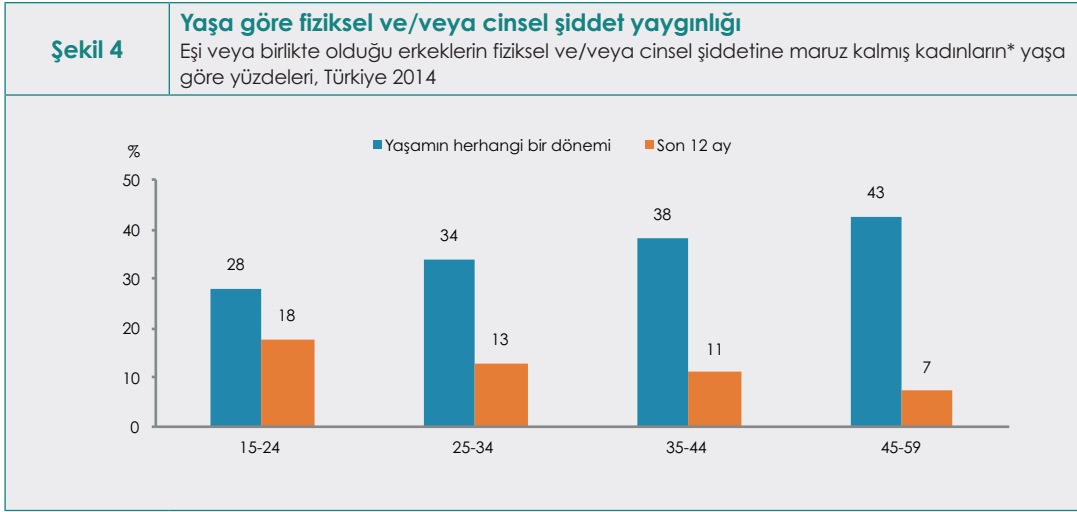

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Fiziksel ve/veya cinsel şiddet

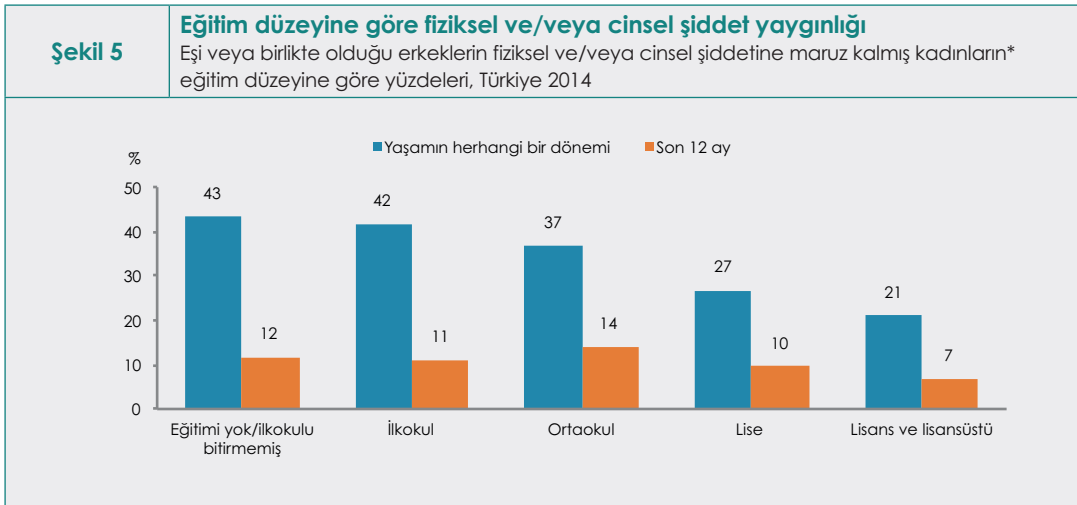
Evlenmiş kadınların maruz kaldıkları fiziksel şiddet ülke, kent/kır ve bölge düzeyinde cinsel şiddetten daha yaygındır. Ülke genelinde fiziksel şiddet yüzde 36, cinsel şiddet yüzde 12 düzeyindedir. Şiddet mağduru kadınların yüzde 68'i sadece fiziksel şiddete maruz kaldığını, yüzde 5'i ise sadece cinsel şiddete maruz kaldığını ifade etmiştir. Her iki şiddet biçiminin bir arada görülmesi de yaygındır, şiddet mağduru kadınların yüzde 27'si hem fiziksel hem de cinsel şiddete maruz kalmıştır.

Türkiye genelinde evlenmiş kadınların yüzde 38'i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmıştır. Son 12 ayda ise bu oran yüzde 11'dir. Yaşın ilerlemesiyle birlikte fiziksel ve cinsel şiddetten en az birine yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalma düzeyi beklendiği gibi artmaktadır. Ancak, son 12 aylık dönemde, cinsel şiddet tam tersi bir şekilde genç yaşlardaki kadınlar arasında daha yaygındır. En genç yaş grubu olan 15-24 yaş grubundaki kadınlar, en yaşlı grup olan 45-59 yaşlarındaki kadınların yaklaşık üç katı düzeyinde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmaktadırlar (Şekil 4).

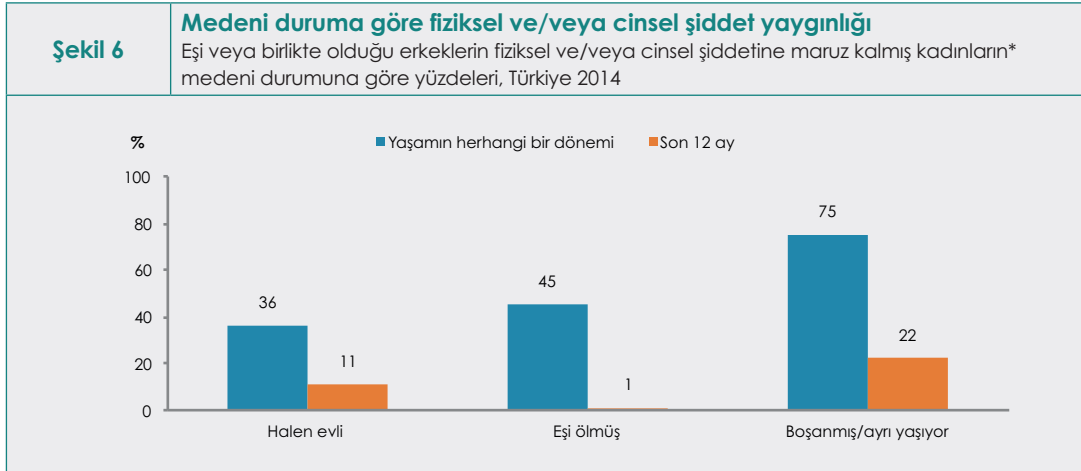
*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Kadına yönelik aile içi şiddet eğitim düzeyine göre farklılaşmaktadır. Eğitim düzeyi arttıkça kadınların maruz kaldığı şiddet azalmaktadır. Bu azalmaya rağmen, lise düzeyinde eğitimi olan kadınların dörtte birinden fazlasının; üniversite ve üzeri eğitimi olan kadınların beşte birinin fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış olması dikkat çekicidir (Şekil 5).

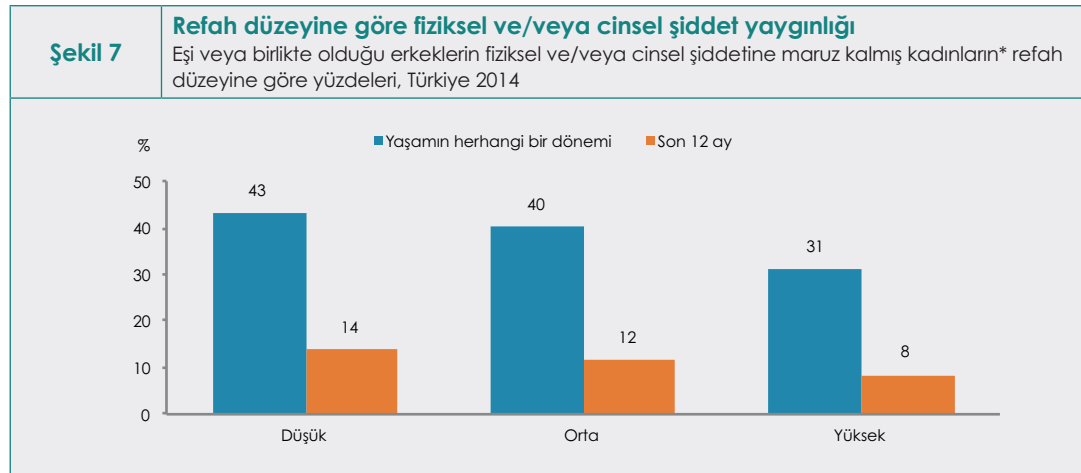
*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Medeni durum şiddet düzeyi üzerinde en büyük etkiye sahip temel özelliktir. Boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınların maruz kaldıkları fiziksel ve/veya cinsel şiddet düzeyi yüzde 75 ile tüm kadınlar arasında maruz kalınan şiddet oranının iki katıdır. Bu durum şiddetin bizzat kendisinin boşanma nedeni olabileceğini düşündürmektedir. Boşanmış ya da ayrı yaşayan kadınlar arasında son 12 ayda maruz kalınan şiddet de Türkiye ortalamasının (yüzde 11) ve evli kadınlar arasında şiddete maruz kalanların oranının iki katıdır (yüzde 22 ve yüzde 11) (Şekil 6). Evlenmemiş ancak birlikteliği olmuş kadınların maruz kaldıkları şiddet düzeyi ise yüzde 7'dir.

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

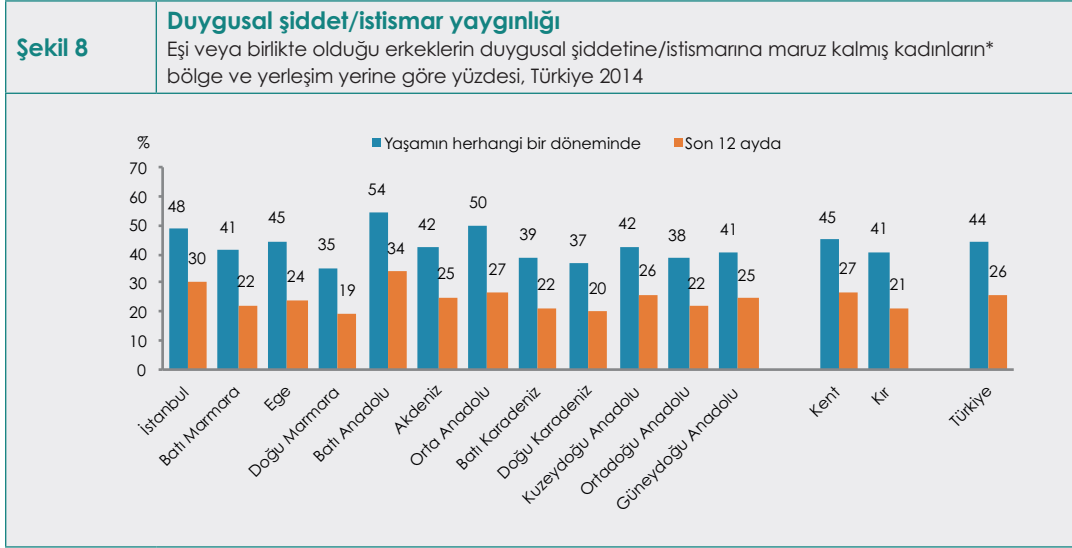
Yaşamın herhangi bir döneminde ve son 12 ayda maruz kalınan fiziksel ve/veya cinsel şiddet refah düzeyinin artması ile azalmakta, farklılık özellikle yüksek refah düzeyinde görülmektedir. Ancak yüksek refah düzeyindeki kadınların yüzde 31'inin yaşamının herhangi bir döneminde ve yüzde 8'inin son 12 ay içinde şiddete maruz kaldığı dikkate alındığında, şiddete gerekçe olarak gösterilen ekonomik sorunların ortadan kalkmasının ya da azalmasının şiddeti ortadan kaldırmaya yetmediği söylenebilir (Şekil 7).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Duygusal şiddet/istismar

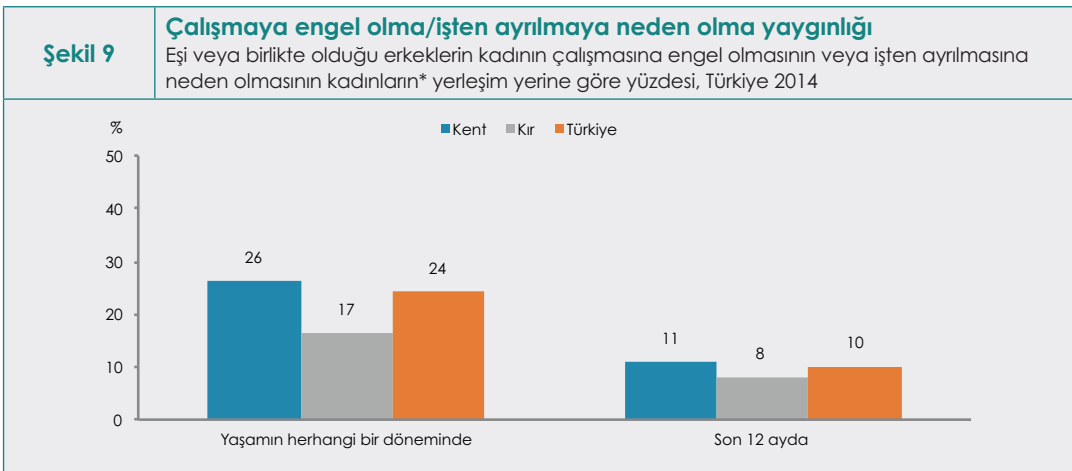
Kadına yönelik şiddet biçimleri arasında en yaygın olan duygusal şiddet/istismardır. Türkiye genelinde kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları duygusal şiddet/istismar yüzde 44, son 12 ayda ise yüzde 26'dır. Batı Anadolu ve Orta Anadolu bölgelerinde yaşayan kadınların yarısı yaşamlarının herhangi bir döneminde duygusal şiddet/istismara maruz kaldıklarını belirtmiştir. Son 12 ayda en fazla duygusal şiddete maruz kalan kadınlar ise yüzde 34 oranı ile Batı Anadolu bölgesinde yaşayanlardır (Şekil 8).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Ekonomik şiddet/istismar

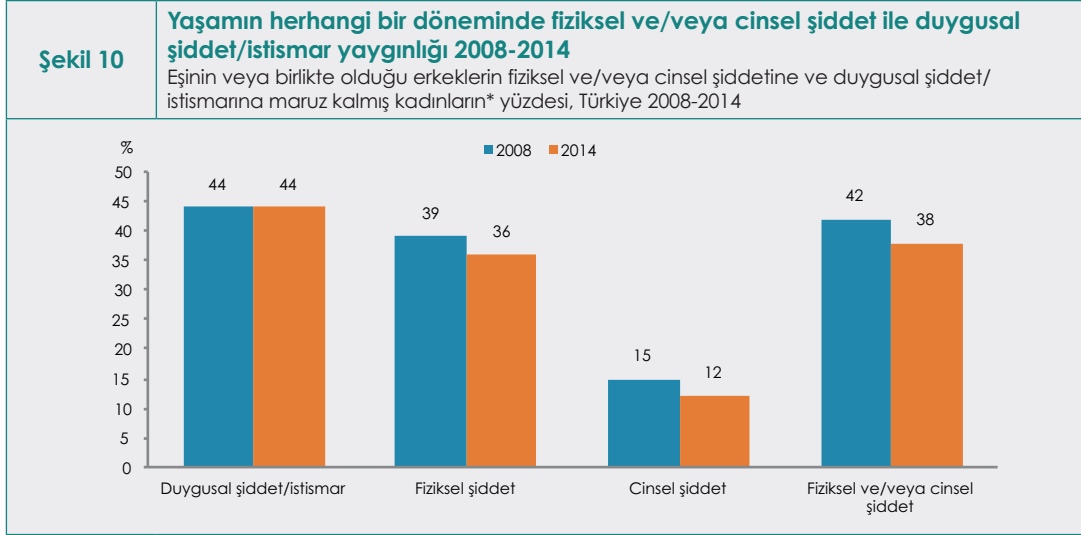
Ekonomik şiddet/istismar biçimleri kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma, ev harcamaları için para vermeme ile kadının gelirini elinden alma olarak tanımlanmıştır. Türkiye genelinde bu davranışlardan en az birine yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalan kadınların oranı yüzde 30, son 12 ayda maruz kalan kadınların oranı ise yüzde 15'tir. Çalışmaya engel olma ya da bir işten ayrılmaya neden olma kadınlara karşı ekonomik şiddet/istismar biçimleri arasında en fazla belirtilendir. Yaşamın herhangi bir döneminde kadınların dörtte biri, son 12 ayda ise kadınların onda biri bu istismara maruz kalmıştır (Şekil 9). Kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde, ev ihtiyaçları için para verilmemesi kadınların yüzde 9'unun maruz kaldığı bir davranıştır. Evlenmiş kadınların gelirinin elinden alınması ise yüzde 5 düzeyinde karşılaşılan şiddet/istismar biçimidir.

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

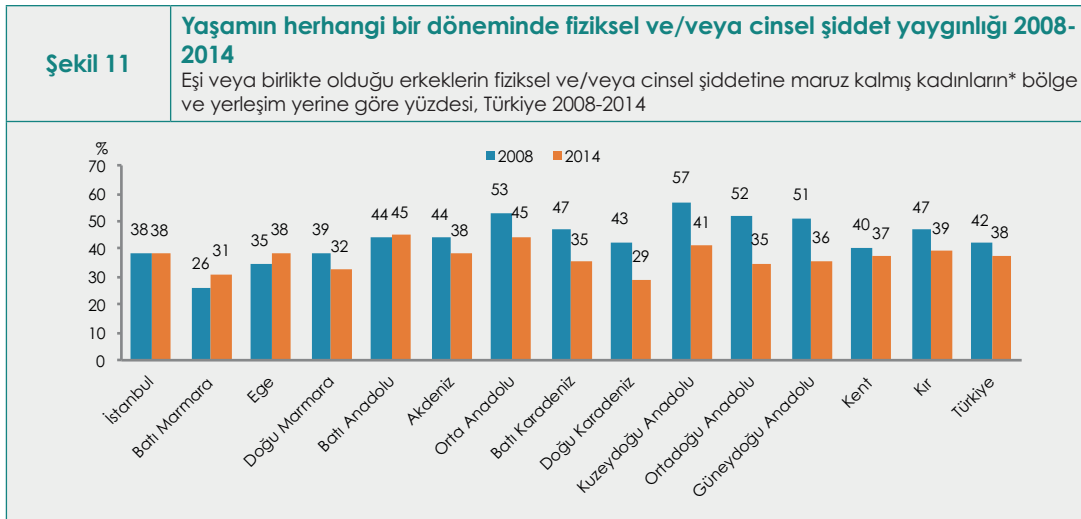
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet ile duygusal istismar düzeyinde değişim 2008-2014

Araştırma sonuçları, 2008 yılında yapılmış Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması sonuçları ile karşılaştırıldığında evlenmiş kadınlar arasında yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan şiddet düzeyinin önemli ölçüde değişmediği görülmektedir. Aradan geçen yaklaşık altı yıllık sürede, yaşamının herhangi bir döneminde duygusal istismara maruz kalmış kadınlarının oranı hiç değişmemiş, fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların oranı ise sırasıyla yüzde 39'dan 36'ya ve yüzde 15'ten yüzde 12'ye değişmiştir. Fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı ise sırasıyla yüzde 42 ve yüzde 38'dir (Şekil 10).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

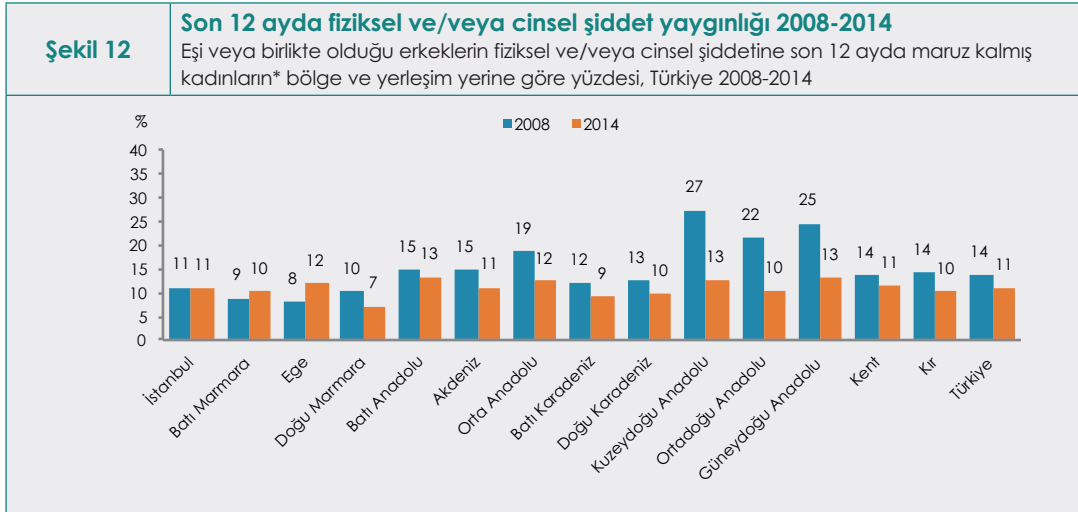
Yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalınan fiziksel ve/veya cinsel şiddetin bölgelere göre düzeyi farklılaşmaktadır. 2008 araştırmasında bölgeler arasındaki fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı yüzde 26 ile yüzde 57 arasında Batı Marmara ve Kuzeydoğu Anadolu bölgeleri arasında değişmektedir. 2014 araştırmasında ise bölgesel farklılık yüzde 29 ile yüzde 45 oranında Doğu Karadeniz ile Batı ve Orta Anadolu bölgelerindedir (Şekil 11). Aradan geçen yaklaşık altı yıllık süre içinde yaşam boyu şiddet yaygınlığındaki değişimin nedenleri arasında geçmişte daha fazla şiddete maruz kalmış yaşlı kuşağın araştırma örnekleminde çıkmasına karşılık, en genç kuşağın araştırma örneklemine dahil olması bulunabilir.

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Son 12 ayda maruz kalınan fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı yüzde 14'ten yüzde 11'e değişmiştir. Daha çok bölgeler arasında gözlenen bu değişim, Kuzeydoğu, Ortadoğu, Güneydoğu ve Orta Anadolu bölgelerinde belirgindir. Değişimin en fazla görüldüğü bölgeler 2008 araştırmasında şiddet yaygınlığının en yüksek olduğu bölgelerdir. Fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığı, 2008 yılında Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde en yüksek düzeyde iken, 2014 yılında Kuzeydoğu Anadolu bölgesinin yanı sıra Güneydoğu ve Batı Anadolu bölgelerinde de gözlenmiştir (Şekil 12).

Son 12 ayda gözlenen bölgeler arası farklılığın, altı yıl öncesindeki bölgesel farklar ile benzer olmaması, bu süre içinde kadına yönelik şiddetle mücadele konusunda yürütülen çalışmaların şiddet yaygınlığının daha yüksek olduğu bölgelerde daha etkili olabildiğini düşündürmektedir. Öte yandan, özellikle büyük kentlerde yoksulluk, işsizlik ve diğer gerilim yaratıcı faktörlerin etkisiyle erkeklerin iktidarının belli ölçüde sarsılması ve bu sarsılmanın şiddet uygulama eğiliminin artmasında rol oynaması da farklılığın nedenleri arasında olabilir.

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Erken evlilikler

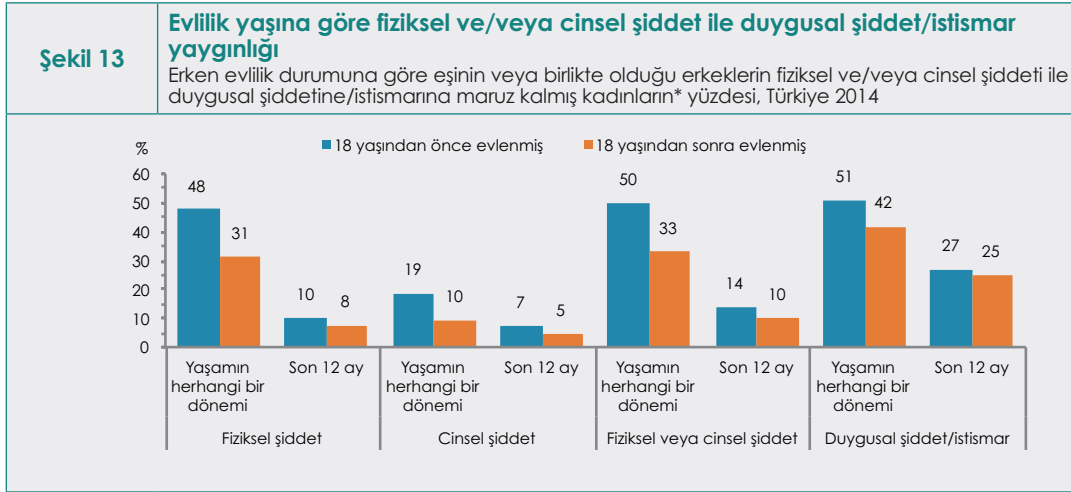
Türkiye genelinde kadınların yüzde 26'sı 18 yaşından önce evlenmiştir. On sekiz yaşından önceki ve sonraki evlilikler için, evlilik kararı, evlilik şekli, nikah önceliği, nikah için yaş büyütme, dini nikahı kıyan kişi ve eşler arasındaki yaş farkı Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2 Erken evliliklerin kuruluşu		
Evliliğin kuruluşuna ilişkin özelliklerin 18 yaş öncesi ve 18 yaş sonrası evlenen kadınlar arasında yüzde dağılımları, Türkiye 2014		
Evliliğin kuruluşuna ilişkin özellikler	18 yaş öncesi evlilik	18 yaş sonrası evlilik
Evlilik kararı		
Aile kararı (onaylı)	46,8	41,5
Aile kararı (onaysız)	19,9	6,2
Kendi isteği	24,3	47,8
Diğer (kaçma dahil)	9,0	4,6
Evlilik şekli		
Resmi ve dini nikah	94,8	95,4
Sadece resmi	3,2	1,6
Sadece dini	1,9	2,8
Hiçbiri	0,1	0,2
Nikâh önceliği		
Resmi nikah	37,3	52,7
Dini nikah	62,7	47,3
Nikâh için yaş büyütme		
Yaş büyütülmüş	13,3	-
Yaş büyütülmemiş	86,7	-
Dini nikâhı kıyan kişi		
Resmi imam*	62,6	67,1
Diğer imam**	14,6	13,1
Tanıdık/Akraba	10,9	11,0
Muhtar	1,8	0,9
Diğer	1,1	1,3
Bilmiyor	9,0	6,5
Eşler arasında yaş farkı		
Kadın 2 yaş büyük	1,0	7,5
Yaklaşık aynı	10,5	25,7
Erkek 2-4 yaş büyük	19,4	29,3
Erkek 5-9 yaş büyük	45,4	28,4
Erkek 10 yaş büyük	23,7	9,1
Kadın sayısı	1.745	4.542

*T.C. Başbakanlık Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından görevlendirilmiş din hizmetleri görevlisi.

**Fahri din görevlisi

Evlilik yaşı ile şiddet düzeyi arasında belirgin bir ilişki vardır. Fiziksel şiddet erken evlenen kadınlar arasında yüzde 48, 18 yaşından sonra evlenen kadınlar arasında yüzde 31 düzeyindedir. Cinsel şiddete maruz kalan kadınlar için evlilik yaşı daha belirgindir. 18 yaş öncesi evlenen kadınların yüzde 19'u, 18 yaş sonrası evlenen kadınların ise yüzde 10'u cinsel şiddete maruz kalmıştır. İki şiddet türü bir arada değerlendirildiğinde, erken evlenen kadınların yarısı fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalırken, 18 yaşından sonra evlenen kadınların ise üçte birinin şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bu farklılaşmalar son 12 ay için de gözlenmektedir. On sekiz yaşından sonra evlenmiş kadınların yüzde 42'si yaşamın herhangi bir döneminde duygusal şiddet/istismara maruz kalırken, bu oran 18 yaşından önce evlenmiş kadınlar için yüzde 51'dir (Şekil 13).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Şiddet uygulayan erkeklerin özellikleri

Kadınların son eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerin yüzde 34'ü fiziksel şiddet, yüzde 11'i cinsel şiddet uygulamıştır. Erkeklerin yaşı arttıkça aralarında fiziksel şiddet uygulamış olanların oranı da artmaktadır. Ancak, cinsel şiddet için farklı bir yaş örüntüsü ortaya çıkmaktadır. En genç yaş grubunda olan erkekler arasında cinsel şiddet uygulayanların yüzdesi, 25-34 ve 35-44 yaşları arasındaki erkeklerden daha fazladır. 25 yaş sonrasında cinsel şiddet uygulayanların oranı yaş ile artmaktadır (Tablo 3).

Tablo 3 Fiziksel veya cinsel şiddet uygulayan erkeğin temel özellikleri

Eşine veya birlikte olduğu kadınlara fiziksel veya cinsel şiddet uygulayan erkeklerin* temel sosyo-demografik özelliklerine göre yüzdesi, Türkiye 2014

Temel özellikler	Son eş veya birlikte olunan erkekte fiziksel şiddet (%)	Son eş veya birlikte olunan erkekte cinsel şiddet (%)
Yaş		
15-24	19,7	11,9
25-34	26,6	8,1
35-44	34,1	10,5
45-59	36,8	12,5
60+	42,5	14,7
Eğitim		
Eğitimi yok/ ilkokulu bitirmemiş	44,9	19,4
İlkokul	40,4	13,6
Ortaokul	32,3	9,0
Lise	27,2	9,1
Lisans ve lisansüstü	19,7	3,9
Çalışma durumu		
Ücretli bir işte çalışıyor	32,7	10,3
Ücretli bir işte çalışmıyor	38,7	14,3
Türkiye	33,7	11,0

*Şiddet uygulayan erkeğin son eş veya son birlikte olunan erkek olduğu durumlar için hesaplama yapılmıştır.

Erkeklerin işsizliği şiddete gerekçe olarak sıkça gösterilmektedir. Ancak, çalışma durumlarına göre şiddet davranışlarına bakıldığında, ücretli bir işte çalışan ve çalışmayan erkekler arasında fiziksel ve cinsel şiddet uygulama yüzdeleri açısından önemli bir farklılık görülmemektedir (Tablo 3).

Eş veya birlikte olduğu erkekler dışındaki kişilerden kadına yönelik şiddet

15 yaşından sonra fiziksel şiddet

Ülke genelinde 15 yaşından sonra kadınların yüzde 14'ü yakın ilişkide oldukları erkekler dışındaki kişiler tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılmaktadır (Şekil 14). Fiziksel şiddet uygulayanların başında öncelikli olarak babalar (yüzde 43), anneler (yüzde 23) ve ağabeyler (yüzde 18) gelmektedir. Kadınların kendi aile bireylerini kayınpeder (yüzde 8), kayınvalide (yüzde 8) ve kayınbirader (yüzde 5) takip etmektedir. Aile bireyleri dışında fiziksel şiddet uygulayanlar arasında ise öğretmenler (yüzde 5) ilk sıradadır.

*Hesaplamalar tüm kadınlar için yapılmıştır.

15 yaşından sonra cinsel şiddet

Türkiye genelinde kadınların yüzde 3'ü, 15 yaşından sonra yakın ilişkide olduğu erkekler dışındaki kişilerin cinsel şiddetine maruz kaldığını belirtmiştir (Şekil 14). Fiziksel şiddetten farklı olarak cinsel şiddet uygulayanların başında yabancılar gelmektedir (yüzde 56). Erkek akrabaları¹⁴ ise yüzde 17 ile ikinci sıradadır. Maruz kalınan cinsel şiddetin yüzde 13'ü, kadınların erkek arkadaşlarından, yüzde 12'si ise iş yerinden biri tarafından kadınlara yönelmektedir.

15 yaşından sonra duygusal şiddet/istismar

Kadınların yakın ilişkide buldukları erkekler dışındaki kişilerden 15 yaşından sonra maruz kaldıklarını belirttikleri duygusal şiddet/istismar ülke genelinde yüzde 22 düzeyindedir (Şekil 14). Şiddet mağduru kadınların yüzde 22'si bir kadın akrabasından¹⁵, yüzde 21'i ise kayınvalidesinden, duygusal istismara maruz kaldığını ifade ederken, babası (yüzde 18), erkek akrabaları¹⁶ (yüzde 14) ve erkek kardeşleri (ağabey yüzde 11 ve erkek kardeş yüzde 7) ile annesi (yüzde 12) daha sonra istismar uygulayan kişilerdir.

¹⁴ Baba, erkek kardeş, ağabey, dede, amca ve dayı dışında aileden kan bağı olan ve olmayan erkekler.

¹⁵ Anne, üvey anne ve kayınvalide dışında aileden kan bağı olan ve olmayan kadınlar.

¹⁶ Baba, üvey baba, erkek kardeş, ağabey, kayınpeder ve kayınbirader dışında aileden kan bağı olan ve olmayan erkekler.

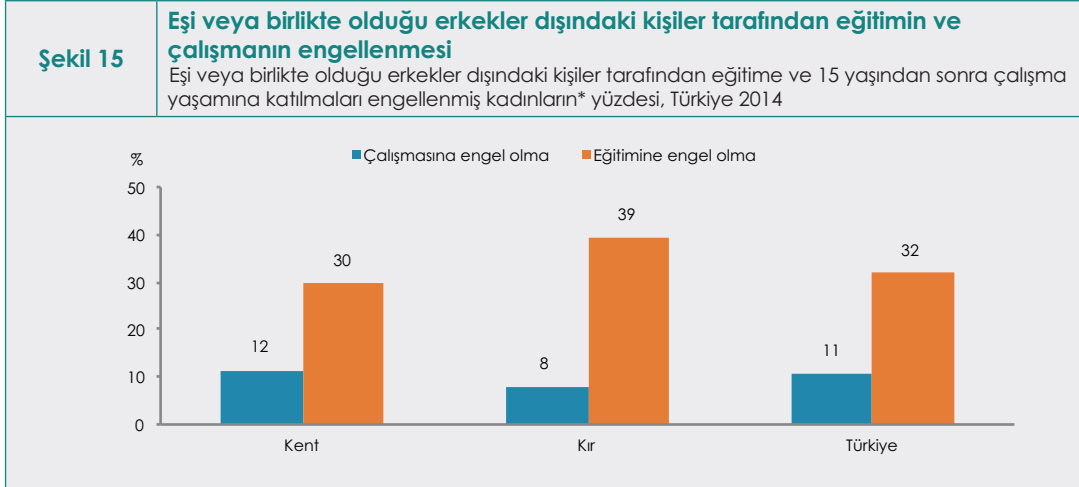
Çocukluk döneminde cinsel istismar

Türkiye genelinde kadınların yüzde 9'u çocukluk döneminde (15 yaşından önce) cinsel istismara maruz kaldığını belirtmiştir. Ülke genelinde, 15 yaşından önce maruz kalınan cinsel istismarın yüzde 29'u erkek akrabalarından¹⁷, yüzde 38'i kadınların tanımadıkları yabancı kişilerden kadınlara yönelmektedir. Kadınların genellikle yaşadıkları çevrede bulunan komşu, bakkal gibi tanıdıkları ise çocuklukta cinsel istismar faillerinin yüzde 15'lik kısmını oluşturmaktadır.

Eğitim ve çalışmanın engellenmesi

Türkiye genelinde kadınların yüzde 32'si okula devam etmesinin engellendiğini belirtmiştir. Kırsal yerleşim yerinde yaşayan kadınlar açısından bu oran yüzde 39'a kadar yükselmektedir. Kadınların eğitimini engelleyenler sırasıyla babalar (yüzde 71), anneler (yüzde 29) ve erkek akrabalarıdır¹⁸ (yüzde 9).

On beş yaşından sonra kadınların çalışmasının engellenmesi ve işten ayrılmasına neden olunması ülke genelinde yüzde 11 düzeyindedir. Kentsel yerleşim yerlerinde, kadınların yüzde 12'sinin çalışması engellenirken, bu oran kırsal yerlerde yüzde 8'dir. 15 yaşından sonra çalışma yaşamına katılımın engellenmesinde de babalar (yüzde 59), anneler (yüzde 22) ve ağabeyler (yüzde 14) olmak üzere aile bireyleri ilk sıralardadır (Şekil 15).

*Hesaplamalar tüm kadınlar için yapılmıştır.

Israrlı takip

Türkiye genelinde, her 10 kadından yaklaşık 3'ü en az bir kez ısrarlı takibe maruz kalmıştır. En yaygın ısrarlı takip biçimleri sürekli telefonla arama (yüzde 19), kısa mesaj, mektup veya e-posta gönderme (yüzde 8) ya da sosyal medya aracılığıyla takip etme (yüzde 6) ile kadının çalıştığı ya da yaşadığı yere gelerek rahatsız etme (yüzde 6) şeklindedir (Şekil 16). Farklı ısrarlı takip biçimleri ve bu takibi yapan kişinin yakınlığına göre takip edilmiş kadın yüzdeleri Tablo 4'te yer almaktadır.

¹⁷ Baba, üvey baba, erkek kardeş, ağabey, dede, amca ve dayı dışında aileden kan bağı olan ve olmayan erkekler.

¹⁸ Baba, erkek kardeş, ağabey, dede, amca ve dayı dışında aileden kan bağı olan ve olmayan erkekler.

Tablo 4. İsrarlı takip biçimleri ve takip eden kişiler										
İsrarlı takibe maruz kalmış kadınların israrlı takibi yapan kişi ve israrlı takip biçimlerine göre yüzdesi, Türkiye 2014										
	Herhangi biri tarafından*	Eş/birlikte olduğu kişi	Eski eş/birlikte olduğu kişi	Erkek bir arkadaş	İsrarlı takibi yapan kişiler					Diğer****
					Akraba	İşyerinden biri	Öğretmen	Tanıdık**	Yabancı***	
Sürekli telefonla arama	19,2	1,5	10,4	7,3	2,8	1,3	0,2	9,7	70,8	3,0
Kısa mesaj, mektup ve/veya e-posta gönderme	7,7	1,6	17,2	14,5	4,2	2,0	0,2	14,0	52,1	3,1
Sosyal medyada takip etme	5,7	0,8	12,3	15,0	1,4	0,5	0,5	10,9	66,7	1,6
Bulunulan mekânlara gelerek rahatsız etme	5,8	3,2	13,4	10,1	2,7	7,2	1,2	20,0	42,6	5,0
Çiçek, mum vb. gibi hediyeler gönderme	2,0	6,7	18,7	14,9	3,5	6,7	0,7	19,4	29,9	3,0
İletişim bilgilerimi üçüncü şahıslarla paylaşma	1,7	0,9	17,5	12,3	9,6	0,9	0,0	21,1	28,9	12,3
Görüşmezse inihihar etme ile tehdit etme	5,0	15,0	30,3	22,2	3,9	2,7	0,3	15,3	11,4	2,1
Görüşmezse kadını tehdit etme	2,7	11,4	37,5	9,7	6,8	2,8	0,0	14,8	15,3	3,4
Görüşmezse kadının çocuklarına ya da ailesine zarar verme ile tehdit etme	1,7	13,0	38,9	7,4	5,6	0,0	0,0	16,7	13,9	6,5
Diğer	1,1	4,5	15,7	7,9	5,6	1,1	2,2	20,2	31,5	12,4

NOT: Tablodaki yüzdeler birden fazla işaretleme yapılabilen sonulardan oluşturulduğundan toplanamaz ve toplamları %100'e karşılık gelmez.

*Bu sütun tüm kadınlar arasında takip eden kişi fark etmeksizin farklı israrlı takip türlerine maruz kalmış kadınların yüzdesini göstermektedir. Tüm kadınların yüzde 26,6'sı en az bir israrlı takip türüne maruz kalmıştır.

**Tanıdık: Komşu, bakkal, aileden bir kişinin arkadaş gibi kadının yakın ilişkide olmadığı kişiler

***Yabancı: Kadının hiç tanımadığı kişiler

****Diğer: Cinsiyeti belirtilmemiş akraba ya da arkadaş, kim olduğu belirtilmemiş kişiler

Araştırma sonuçları, kadınların eşleri dışındakilerden maruz kaldıkları ısrarlı takip eylemlerinin faillerinin daha çok yabancılar (sürekli telefonla arama yüzde 71, kısa mesaj, mektup veya e-posta gönderme yüzde 52) olduğunu ortaya çıkarmıştır. Tehdit içeren ısrarlı takip biçimlerinin ise, öncelikle eski eş veya eskiden birlikte olduğu erkeklerden (çocuklara/ailesine zarar verme ile tehdit etme yüzde 39, görüşmezse kadını tehdit etme yüzde 38) kadınlara yöneldiği görülmektedir.

*Hesaplamalar tüm kadınlar için yapılmıştır.

Kadınların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları

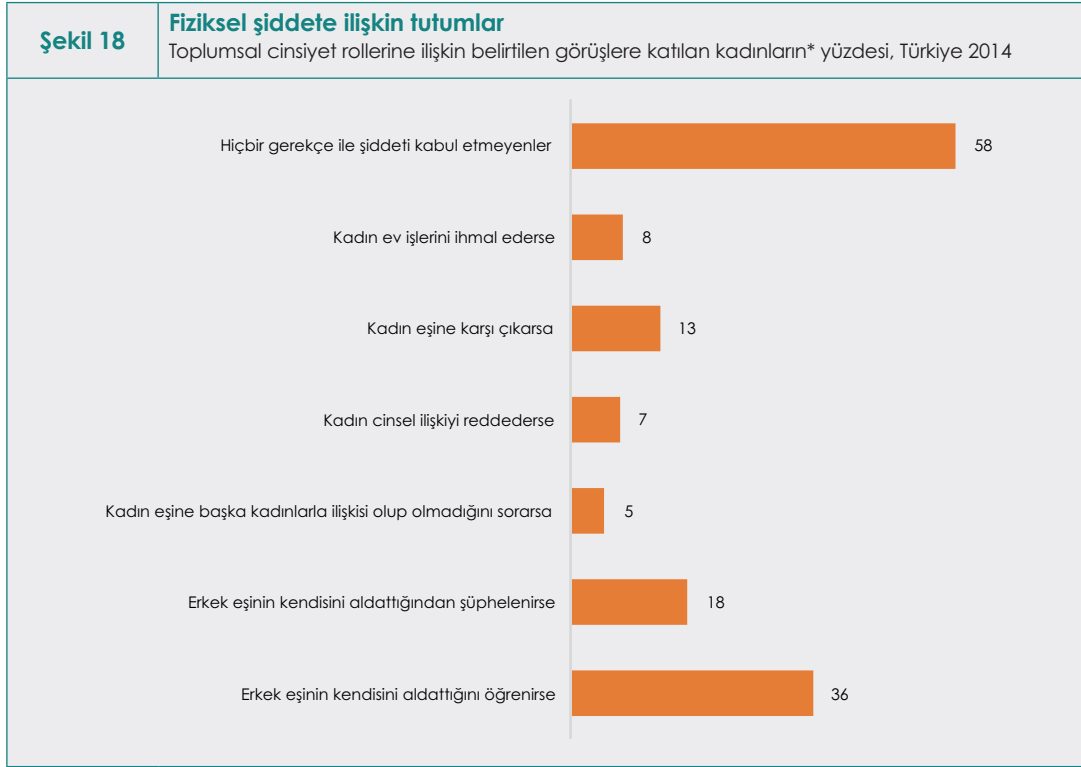
Türkiye genelinde geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini onaylayan ifadelerden, "kadın, herhangi bir konuda eşyle aynı fikirde değilse tartışmamalı ve susmalıdır" ve "bir kadının tavır ve davranışlarından ailenin erkekleri sorumludur" ifadelerine evlenmiş kadınların yarıya yakını katıldığını belirtirken, kadınların dörtte birinden fazlası "çocukları terbiye etmek için bazen dövme gerekebilir" ifadesine katılmıştır (Şekil 17). Şiddetin yaygınlığı yerleşim yerine göre önemli bir farklılık göstermemesine rağmen, toplumsal cinsiyete yönelik tutumlar açısından kırsal yerleşim yerlerinde yaşayan kadınlar arasında toplumsal cinsiyet rollerini onaylayan ifadelere katılanların daha fazla olması dikkat çekmektedir. Örneğin, "kadın, herhangi bir konuda eşyle aynı fikirde değilse tartışmamalı ve susmalıdır" ifadesine katılan kadınların oranı kentte yüzde 39 iken, kırdaki yüzde 57, "bir kadının tavır ve davranışlarından ailenin erkekleri sorumludur" ifadesine katılan kadınların oranı ise kentte yüzde 38 iken, kırdaki yüzde 56'dır.

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Kadınların fiziksel şiddete ilişkin tutumları

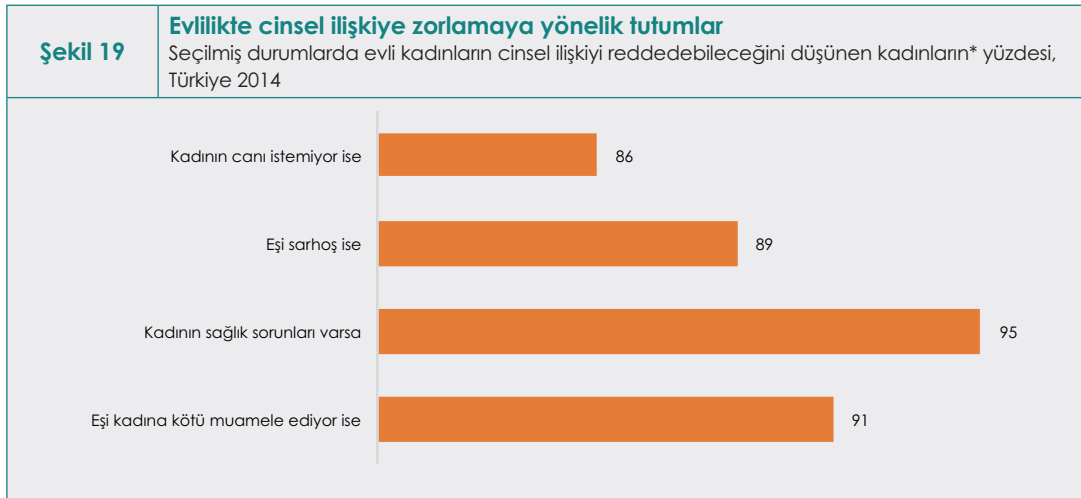
Fiziksel şiddete gerekçe olarak gösterilen davranışların başında aldatma ve aldatma şüphesi gelmektedir. Kadınların yüzde 13'ü, kadınların eşlerine karşı çıkmaları halinde fiziksel şiddetin uygulanabileceğini düşünmektedir. Kadınların yüzde 58'i belirtilen durumların hiçbirinin erkeğin eşine fiziksel şiddet uygulaması için gerekçe olmadığını düşünmektedir (Şekil 18).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Kadınların evlilik içindeki cinsel şiddete ilişkin tutumları

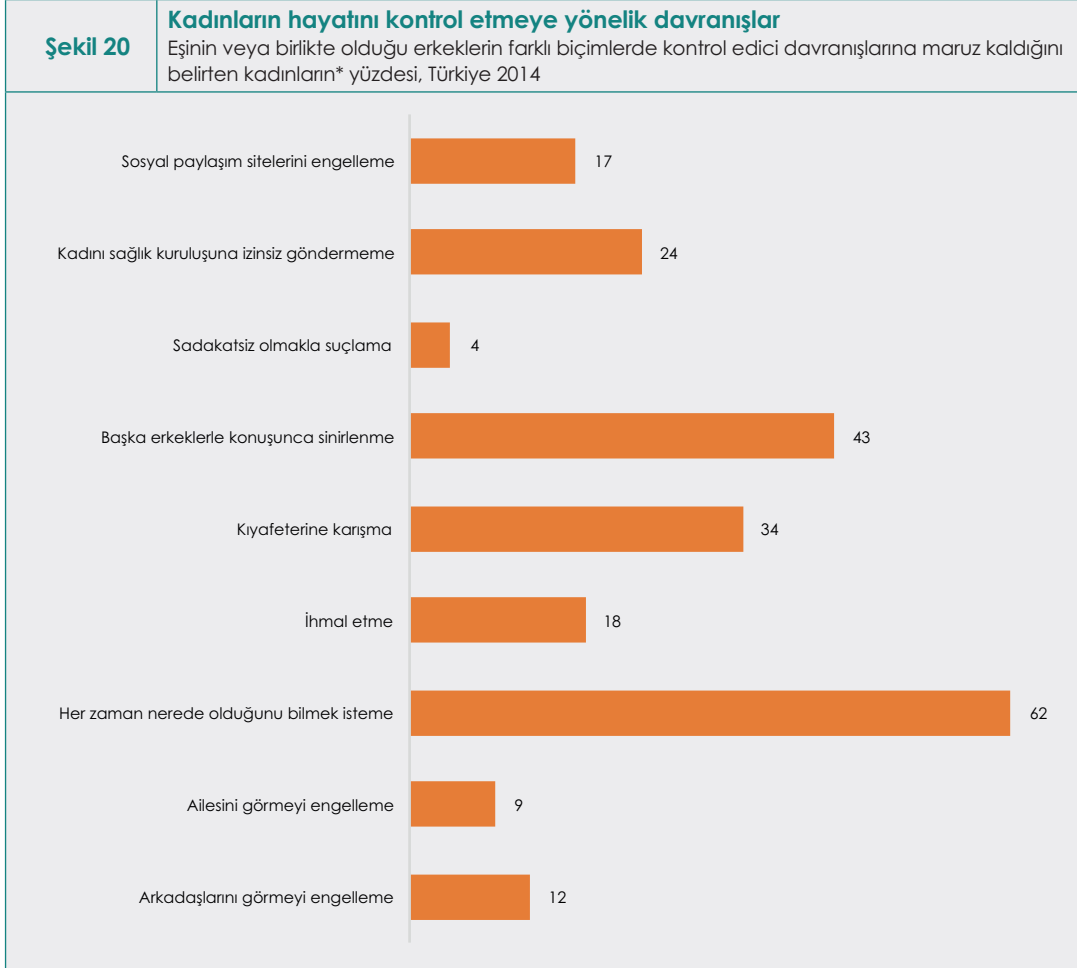
Kadınların yüzde 86'sı kadının istemediği durumda cinsel ilişkiyi reddedebileceğini düşünmektedir. Kadınlar arasında cinsel ilişkinin reddedilmesinin kabul edilebildiği en yaygın durum kadının sağlık sorunları olmasıdır (Şekil 19).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

Kadınları kontrol etmeye yönelik davranışlar

Kadınların nereye gittiği, kiminle gittiği, giderken ne giydiği, kimlerle konuştuğu ve ne yaptığı gibi gündelik yaşamlarına ilişkin davranışları, eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından kontrol edilmektedir. Kadının her an nerede olduğunun birlikte olduğu erkek tarafından bilinmek istenmesi, kadın başka erkekler ile konuşursa erkeğin sinirlenmesi ve kadının kıyafetlerine karışılması en sık karşılaşılan davranışlar arasındadır (Şekil 20).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş kadınlar için yapılmıştır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN SONUÇLARI

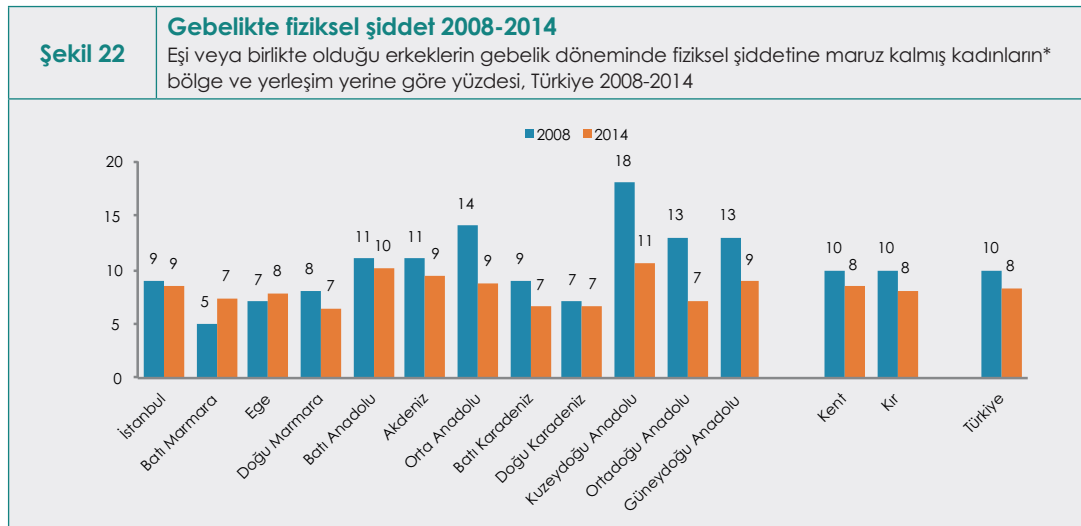
Şiddet sonucu yaralanma

Türkiye genelinde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların dörtte biri şiddet sonucunda yaralandıklarını belirtmiştir. Bu oran kentte yaşayan kadınlarda, kırdaki yaşayanlardan yüzde 6 daha fazladır (Şekil 21). Şiddete maruz kalmış her 10 kadından 6'sı 3 kez veya daha fazla sayıda yaralanmıştır; bu yaralanmaların yarıya yakınının tedavi gerektirecek düzeyde olması, şiddetin kadınların fiziksel sağlığına yönelik ciddi bir tehdit yarattığını gözler önüne sermektedir. Kadınların maruz kaldıkları şiddet sonucu yaralanma düzeyleri son altı yılda çok değişmemişse de, tedavi gerektirecek kadar yaralanan kadınların oranı yüzde 41'den yüzde 47'ye değişmiştir.

*Hesaplamalar eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış tüm kadınlar için yapılmıştır.

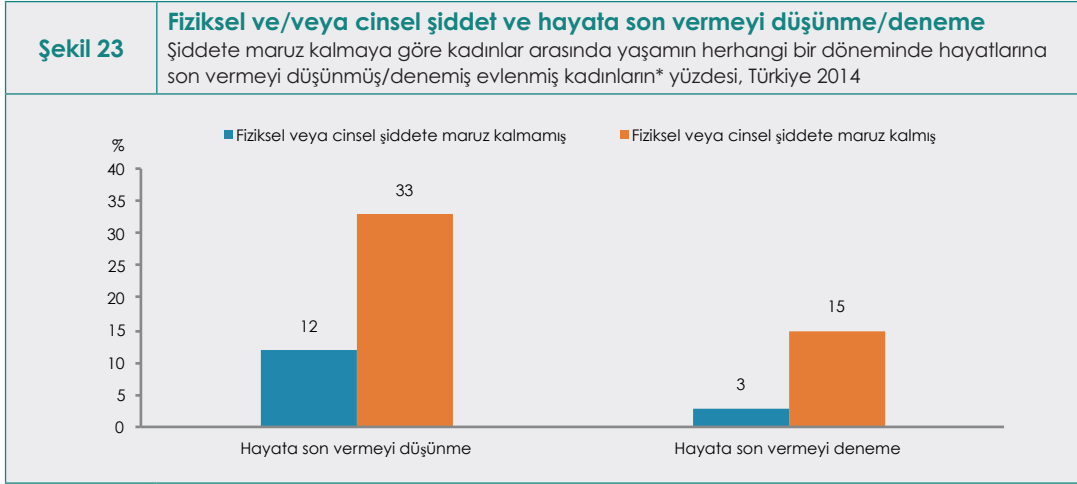
2008 araştırması sonuçlarına göre yüzde 10 olan gebelik sırasında fiziksel şiddete maruz kalma, 2014 araştırma sonuçlarına göre yüzde 8 düzeyindedir. Gebelik sırasında fiziksel şiddete maruz kalmış kadınların oranı yüzde 11 ile en fazla Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan, eğitimi olmayan veya ilkokulu bitirmemiş (yüzde 11) ve düşük refah (yüzde 11) düzeyindeki kadınlar arasındadır (Şekil 22).

*Hesaplamalar tüm gebe kalmış kadınlar için yapılmıştır.

Fiziksel ve/veya cinsel şiddet ve genel sağlık

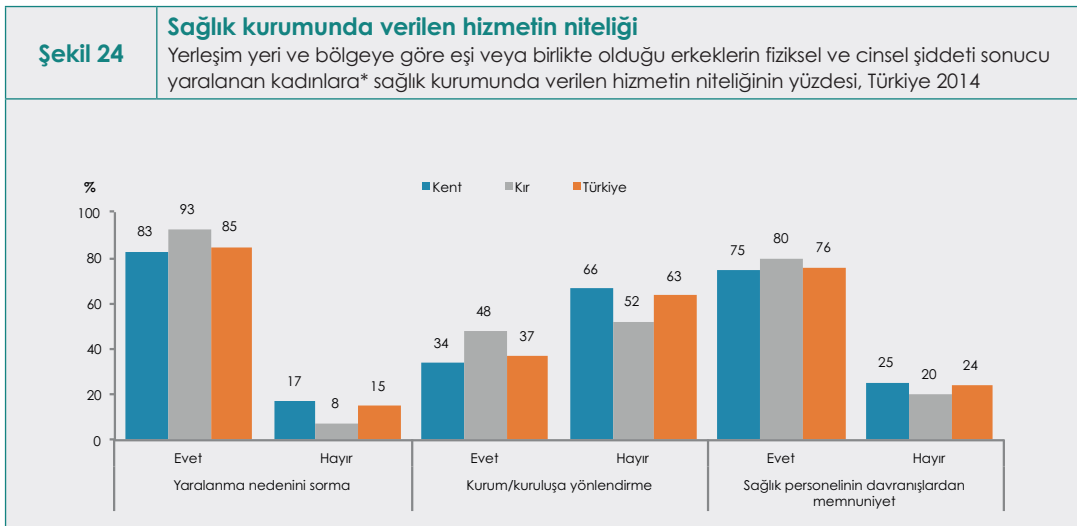
Türkiye genelinde, şiddete maruz kalmış kadınlar arasında sağlık durumunun “kötü veya çok kötü” olarak belirtenler (yüzde 19), şiddete maruz kalmamış kadınlara (yüzde 10) oranla iki kat daha fazladır. Fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların üçte biri yaşamlarının herhangi bir döneminde intihar etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu oran, şiddet mağduru olmadığını dile getiren kadınlar arasında ise onda bir düzeyindedir. Benzer biçimde, şiddet mağduru kadınlar arasında intihar girişiminde bulunma, şiddet mağduru olmayan kadınlardan 5 kat daha fazladır (Şekil 23).

*Hesaplamalar en az bir kez evlenmiş/birlikteliği olmuş kadınlar için yapılmıştır.

Sağlık kurumlarında sunulan hizmetlerin niteliği

Türkiye genelinde, şiddet sonucunda sağlık kurumuna yapılan başvurularda kadınların yüzde 85'ine sağlık personeli yaralanma nedenini sormuştur. Kadınların yüzde 37'si bir kurum ya da kuruluşa yönlendirilmiştir. Kadınların dörtte üçü sağlık personelinin tavır ve davranışlarından memnundur. Kırsal yerleşim yerlerinde, yaralanma nedenini sorma, kurum ya da kuruluşa yönlendirme ve sağlık personelinin memnuniyet kentsel yerleşim yerlerine oranla daha fazladır (Şekil 24).

*Hesaplamalar eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış tüm kadınlar için yapılmıştır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE YÖNTEMLERİ

Kadınlar açısından şiddetin nedenleri

Kadınların dile getirdiği şiddet nedenleri arasında en fazla olan yüzde 33 ile "erkeğin ailesiyle yaşanan sorunlar"dır. Bunu, "erkeklerle ilgili nedenler" (yüzde 28) ile "ekonomik sıkıntılar/zorluklar" (yüzde 27) izlemektedir (Şekil 25). Sonuçlar, kadına yönelik aile içi şiddetin çeşitli ve geniş bir yelpazede yer alan nedenlerinin arasında, erkeklerle ve erkeğin ailesiyle ilgili nedenlerin öne çıktığını ortaya koymaktadır.

Not: Şekildeki yüzdeler birden fazla işaretleme yapılabilen sorulardan elde edildiği için toplanamaz ve toplamı %100'e karşılık gelmez.

*Hesaplamalar eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmış tüm kadınlar için yapılmıştır.

** Ekonomik sıkıntı/zorluk: Maddi sıkıntı, erkeğin iş sorunları, erkeğin işsiz olması

***Erkeklerle ilgili nedenler: Erkeğin kadını kıskanması, erkeğin yetiştirilme tarzı, erkeğin fiziksel/zihinsel sorunları, erkeğin diğer/ilk eşi

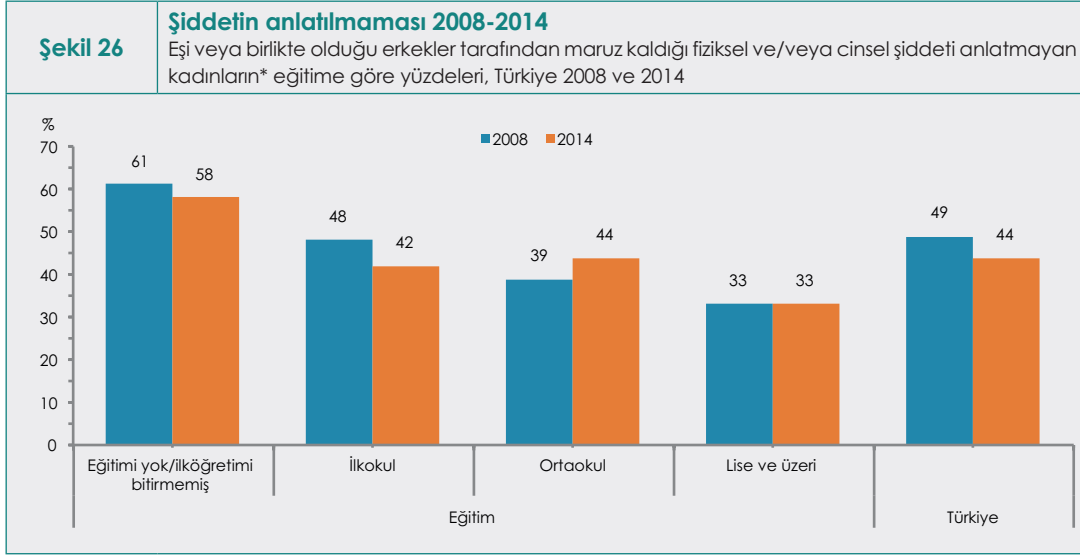
****Erkeğin kötü alışkanlıkları: Erkeğin sarhoş olması, aldatması, uyuşturucu kullanması, kumar oynaması

*****Kadınla ilgili nedenler: Kadının erkeğin sözünü dinlememesi, kadının erkeği kıskanması, kadının cinsel ilişkiyi reddetmesi, kadının boşanmak istemesi, kadının ev işlerini aksatması, kadının evliliği istememiş olması, kadının suçlu hissetmesi/kendini suçlaması

Şiddetin yakın çevreye anlatılması

Türkiye'de eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel veya cinsel şiddetine maruz kalmış kadınların yüzde 44'ü, yaşadıkları şiddeti kimseye anlatmadıklarını belirtmişlerdir. Başka bir deyişle; şiddete maruz kalmış kadınların yaklaşık yarısı maruz kaldıkları şiddeti ilk kez bu araştırmada yapılan görüşmeler sırasında görüşmecilere anlatmışlardır. Şiddetin yakın çevreye anlatılması 2008 ve 2014 yılları arasında yüzde 51'den yüzde 56'ya değişmiştir. Her iki araştırmada da şiddeti anlatma düzeyindeki farklılık, özellikle eğitimi olmayan ile lise ve üzeri eğitimi olan kadınlar arasında daha belirgindir. Eğitimi olmayan ya da ilkokulu bitirmemiş her on kadından yaklaşık altısı şiddeti hiç kimseye anlatmamıştır (Şekil 26).

Şiddete maruz kalmış kadınların yüzde 37'si şiddeti kendi ailelerine, yüzde 24'ü de arkadaşları veya komşularına söylemişlerdir. Kadınların, maruz kaldıkları şiddeti erkeğin ailesine anlatmaları ise yüzde 17 düzeyindedir. Şiddet mağduru kadınların yüzde 39'u şiddete tanık olan ya da şiddetten haberdar olan kişilerden hiçbirinin kendilerine yardım etmediklerini açıklamışlardır. Kadınların yüzde 37'si şiddeti kendi ailesine anlattığını, ancak sadece yüzde 19'u ailesinin kendisine bu konuda yardım etmek istediğini belirtmiştir.

*Hesaplamalar eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış tüm kadınlar için yapılmıştır.

Şiddete fiziksel olarak karşılık verme ve evi terk etme

Türkiye genelinde eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmış kadınların yüzde 30'u, fiziksel şiddete karşı kendilerini korumak amacıyla fiziksel olarak karşılık verdiklerini ifade etmişlerdir. Eşi veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kaldığını belirten kadınların yüzde 30'u şiddet sonucu en az bir kez evlerini terk etmişlerdir.

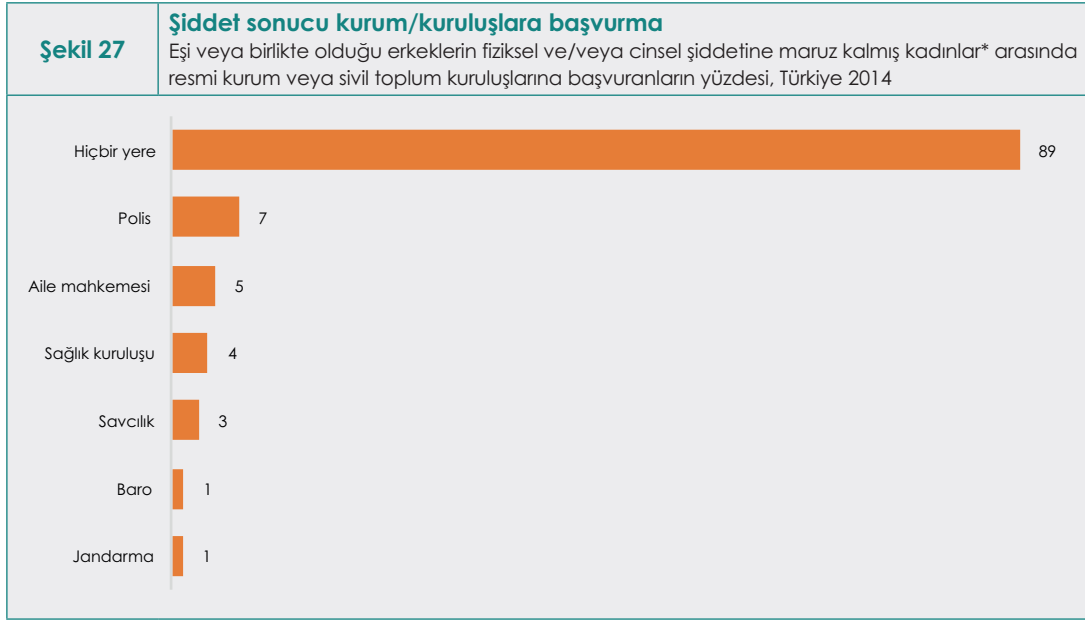
Fiziksel ve/veya cinsel şiddet sonucu evlerini terk etmiş kadınlar ilk olarak çoğunlukla kendi ailelerine gitmektedirler (yüzde 81). Evlerini en az bir kez terk etmiş kadınlar arasında en yaygın terk etme nedeni maruz kalınan şiddete "daha fazla tahammül edememek" olarak beyan edilmiştir (yüzde 74).

Şiddet nedeniyle kurum/kuruluşlara başvuru

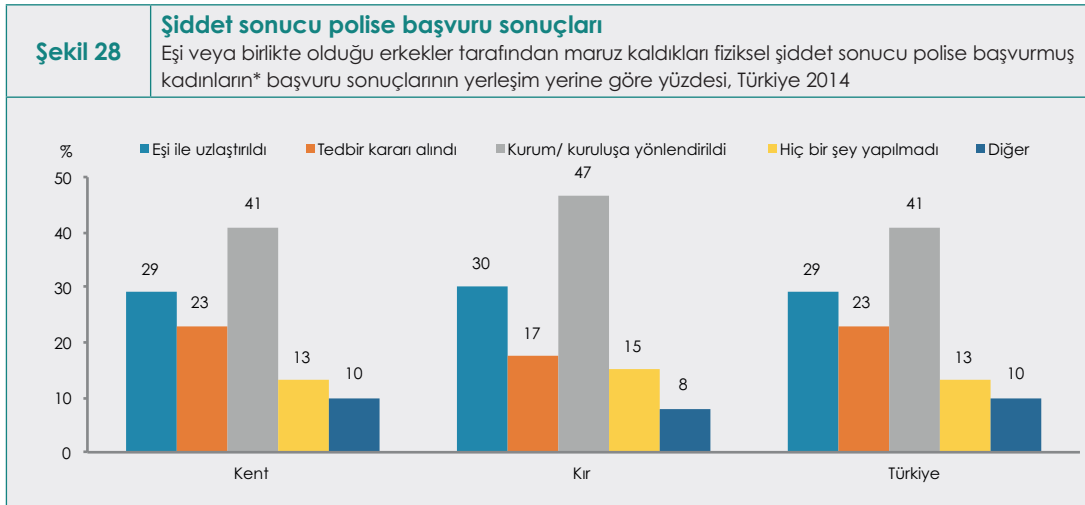
Türkiye genelinde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınların büyük bir çoğunluğu (yüzde 89) kurum ya da kuruluşlara başvurmamışlardır. Çok düşük orandaki başvurular arasında, en fazla polise başvurulduğu görülmektedir (Şekil 27).

Polise yapılan başvuruların yüzde 29'u kadının eşiyle uzlaştırılmasıyla, yüzde 23'ü tedbir kararı alınmasıyla, yüzde 41'i polisin başka kurum kuruluşa yönlendirmesiyle sonuçlanırken, başvuruların yüzde 13'ünde hiçbir şey yapılmamıştır (Şekil 28).

Kurumsal başvuruların 2008 ile 2014 yılları arasındaki değişimine bakıldığında toplamda yüzde 3'lük bir değişim görülmektedir (sırasıyla yüzde 8 ve yüzde 11).

*Hesaplamalar eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel ve/veya cinsel şiddetine maruz kalmış tüm kadınlar için yapılmıştır.

*Hesaplamalar eşinin veya birlikte olduğu erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kalmış tüm kadınlar için yapılmıştır.

Fiziksel ve/veya cinsel şiddet sonucu resmi bir kurum veya sivil toplum kuruluşundan yardım talebinde bulunduğunu belirten kadınların başvurma nedenleri arasında en çok belirtilen neden maruz kaldıkları şiddete daha fazla dayanamamalarıdır (yüzde 69). Bunu kötü bir şekilde yaralanmış olmaları, erkeğin tehdit etmesi/öldürmeye çalışması/erkeğin kendisini öldürmesinden korkması ve hukuki destek almak istemesi izlemektedir (sırasıyla yüzde 30, yüzde 27 ve yüzde 25).

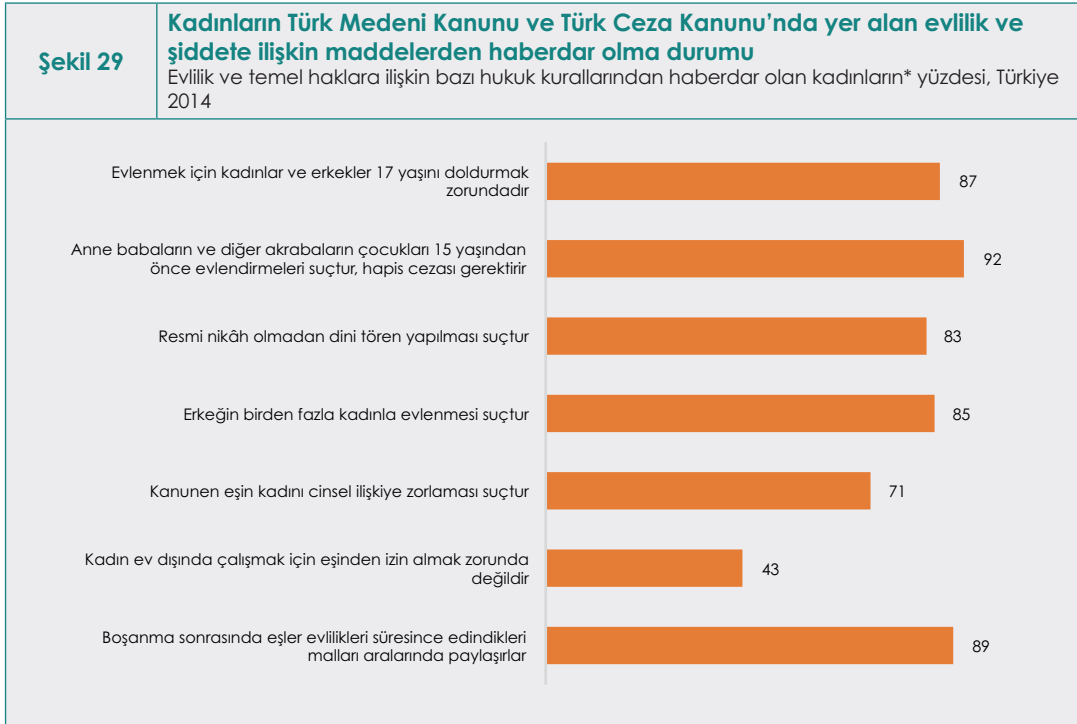
Maruz kaldıkları şiddet sonucunda herhangi bir kuruma başvurmadıklarını veya yardım talebinde bulunmadıklarını belirten kadınların büyük bir bölümü (yüzde 62) maruz kaldıkları şiddetin çok ciddi bir sorun olmadığını ifade etmişlerdir. Diğer başvurmama nedenleri arasında çocuklarla ilgili nedenler¹⁹ (yüzde 17), birlikte olduğu kişiyi sevmek, affetmek veya değişeceğini düşünmek (yüzde 16) ile utanmak veya ailenin adının kötüye çıkacağından korkmak (yüzde 15) gelmektedir. Nereye başvuracağını bilmedikleri için yardım talep etmeyen kadınların oranı yüzde 13 ve yardım alabileceğine inanmadığı için başvuruda bulunmayan kadınların oranı yüzde 4'tür.

¹⁹ "Çocukların mutsuz olacağından korktu" ve "çocuklarını kaybedeceğinden korktu" ifadelerinden en az birini belirtenleri kapsamaktadır.

KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE KONUSUNDA YASALARA İLİŞKİN BİLGİ

Türk Medeni Kanunu ve Türk Ceza Kanunu'ndan seçilmiş kanun maddelerinden haberdar olma

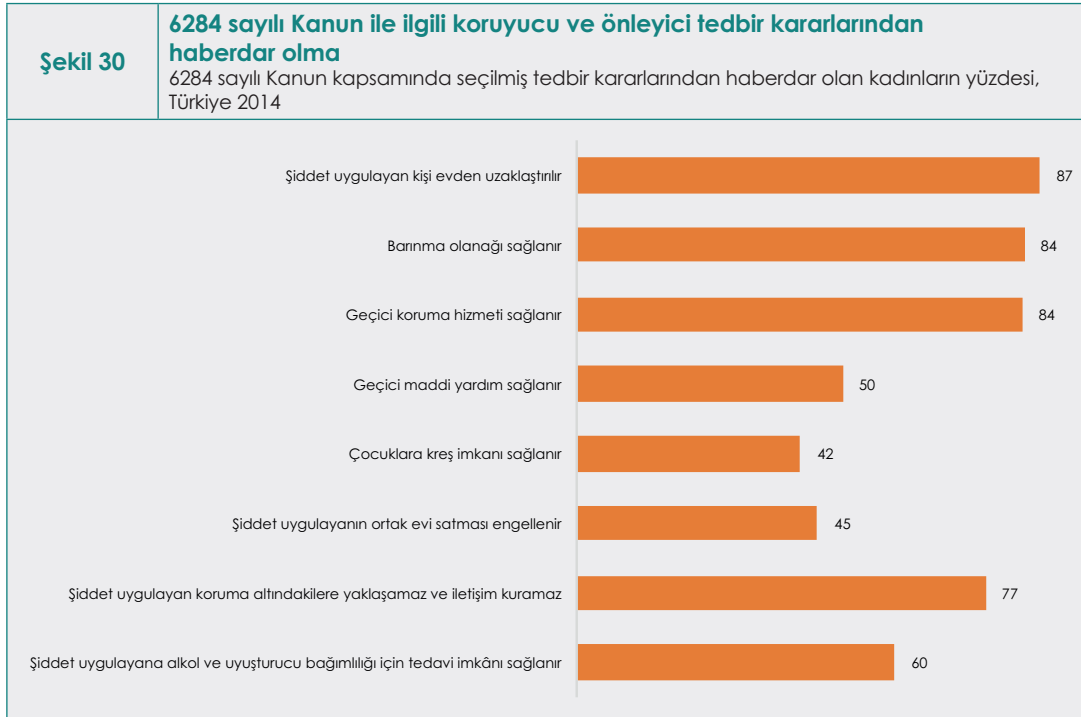
Türk Medeni Kanunu'ndan evlenme yaşı, resmi nikah önceliği ve mal paylaşımına ilişkin kanun maddelerini kadınların yüzde 80'inden fazlası duymuştur. Buna karşılık, her 10 kadından yaklaşık 6'sı ise kadının çalışmak için eşinden izin almasının gerekmediğine ilişkin hükmü duymadığını beyan etmiştir. Türk Ceza Kanunuyla ilgili olarak da birden fazla evlilik yapmanın suç olduğunu kadınların yüzde 80'inden fazlası duymuş olduğunu belirtirken, yaklaşık her 10 kadından 3'ü, kadının eşi tarafından cinsel ilişkiye zorlanamayacağına ilişkin hükmü duymadığını belirtmiştir (Şekil 29). Kanun maddelerinden haberdar olma yolları arasında en sık belirtilen kaynaklar televizyon ve radyodur. Kadınların yüzde 88'i kanunlardan bu kanallar aracılığıyla haberdar olduklarını söylemişlerdir. Bunu yüzde 61 ile sosyal çevre takip etmektedir (akraba, arkadaş ve tanıdık).

*Hesaplamalar tüm kadınlar için yapılmıştır.

6284 sayılı Kanun'da yer alan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarından haberdar olma

Önleyici tedbir kararları içinde şiddet uygulayan kişiyi evden uzaklaştırma kararı, koruyucu tedbir kararları içinde ise şiddete maruz kalan kişilere barınma imkanı ve geçici koruma hizmeti en çok haberdar olunan kararlardır. Bu üç tedbir kararını kadınların yüzde 80'inden fazlası duymuştur. Bu kararları şiddet uygulayan kişinin koruma altındakilere yaklaşmasının engellenmesine ilişkin düzenleme izlemektedir; her 4 kadından 3'ü bu uygulamadan haberdardır (Şekil 30). Tedbir kararlarının duyulma yolları arasında en fazla televizyon ve radyo dile getirilmiş ve kadınların yüzde 90'ından fazlası bu kanallar aracılığıyla tedbir kararlarını duymuştur. Kadınların yarısı ise akraba, arkadaş veya tanıdıkları aracılığıyla bu bilgilerden haberdar olduklarını beyan etmişlerdir.

*Hesaplamalar tüm kadınlar için yapılmıştır.

NİTEL ARAŞTIRMA BULGULARI

Kadınlar açısından kurumsal başvuru süreci

Kurumsal başvuru kararı: Şiddete maruz kalmış ve kurumsal başvuruda bulunmuş kadınlar ile yapılan derinlemesine görüşmeler, başvuruların genellikle kadınların dayanma güçlerinin bittiği noktada olduğunu göstermektedir. Görüşülen kadınların neredeyse tamamının anlatıları, şiddetin genellikle evliliğin/birlikteliğin erken dönemlerinde başladığını, fakat kadınların olaylara belli bir süre tahammül göstermeye çalıştıklarını ortaya koymaktadır. Derinlemesine görüşmeler, şiddetin sıklığından çok, ağırlığının ve bedensel zarar vermesinin kadınları kurumsal başvuruya götüren etken olduğunu göstermektedir. Ayrıca, görüşülen kadınların kurumsal başvuruya giden yolda çoğunlukla ailelerinden, özellikle de annelerinden destek aldıkları görülmüştür.

“En son başıma vurdu, yere ... düştüm böyle midem bulandı, sarsıldım. Öyle bi hızlıca tekmeyle vurdu ki garnıma, garnım öyle bi şey oldu ... baygınlık geçireceğime kesinlikle emindim, o çocukları tüm halledecekti o adam orda Belli bi yerde birikti birikti patladı...”

(36 yaşında, ilkokul mezunu)

Kurumsal başvuru sürecinde yaşananlar: Kurumsal başvuruda çoğunlukla karakol ile başlayan süreç, hastane, ŞÖNİM, sığınmaevi/konukevi şeklinde devam etmekte ve psikolog, avukat gibi uzman kişiler bu sürece dâhil olmaktadır. Derinlemesine görüşmeler, ilk kez yapılan kurumsal başvuru sırasında, kişinin bir bilinmeze doğru, ne olacağını, ne talep etmesi gerektiğini bilmeden ve kurumlar hakkında çeşitli önyargılara sahip olarak hareket ettiğini yansıtmaktadır. Kadınların anlatımları, işlemlerin uzun sürdüğünü ancak kadınların kendilerini ifade etmekte genellikle sıkıntı çekmediklerini, karakol süreci başladıktan sonra hastaneye ve eğer gideceklerse ŞÖNİM'e polis eşliğinde gittiklerini, sığınmaevine ya da konukevine yerleştirilme işleminde de yalnız olmadıklarını göstermektedir. Kurumsal başvuru sürecine ilişkin anlatımların ortaya koyduğu bir başka gerçek ise, kadınların kendi yaşamlarına dair karar verirken resmi bir belgeye imza atma ve imzalamadan önce belgeyi okuma gibi kurallara alışkın olmadıklarıdır.

“Hiç adliyeye gitmedim ki ömrüm boyunca. Savcı diyince insan korkuyor. (...) katibi falan olsa hadi neyse direk savcının karşısına çıktım..... ama savcı çok iyiydi. Babacan tavırları vardı...Ne biliyim Arka Sokaklar dizisi var ya orada görüyordum karakol nasıl bir şey ... karakola öyle önyargılı değildim; ... bana kötü davranmadılar, ama bakışları şeydi”.

(22 yaşında, lise mezunu)

Başvurulan kurumlar: İlk kurumsal başvuru dikkate alındığında, karakol, kadınların yarısından fazlasının başvurmuş olduğu kurum olarak birinci sırada yer almaktadır. Yaralanma söz konusu olduğunda doğrudan hastaneye giden olsa da yaralı olarak karakola başvuranlar da bulunmaktadır. Jandarma, savcılık, belediye kadın danışma merkezi ve sivil toplum kuruluşu az sayıda olmakla beraber ilk başvuru kurumları olarak görüşmelerde belirtilmişlerdir. Kurumlar hakkında bilgi kaynağının çoğunlukla televizyon programları olduğu görülmektedir.

“Kadına şiddet diye televizyondan duydum. Sonra kayınbabam sürekli afedersin... söverdi yani. Ne yalan söyleyeyim. Vay efendim ... ipini sapını koparan kadınlar da, kocasını bilmem aldatan da ... şöyle de böyle de. Kadın hakkı diye birşey mi olurmuş afedersin ... Sonra sonra kadınların haklı olduğunu oralardan öğrendim ben..”

(29 yaşında, ilkokul mezunu)

Erkeklerin bakışından kadına yönelik şiddet

Erkekler neden kadınlara şiddet uyguluyor: Kadın-erkek ilişkilerinde, erkeklerin kadınlara uyguladığı şiddetin, tek bir nedeni olmadığı bilinmektedir. Odak grup görüşmelerine katılan genç erkeklerin bakışından şiddetin nedenleri; güç ilişkilerinin sonucu olarak şiddetin yaşanması, toplumun şiddete toleransı ve şiddetin meşruluğu, erkeklerin aldatılma ve namus algısı, kadınların itaat etmemesi ve haklarının bilincinde olması, erkeklerin evi geçindirme sorumlulukları ve erkeklerin alkol kullanımı gibi başlıklar altında dile getirilmiştir.

“Gücün yitirilmeye başladığını hissettiği anda ya da fikren çatıştığı kendini kabul ettiremediği anda, aileden yetişerek kazandırılmış bazı kötü özellikler neticesinde işte sen erkeksin, senin sözün dinlenmeli ... Çoğu ailede olduğu gibi ekonomik özgürlüğü olmayan çocuk ya da kadın bağımlı oldukları baba ya da abi olsun o tarz insanlar, sen benim sayemde yaşıyorsun, benim sayemde işte bu şartlarda yaşamını sürdürüyorsun eninde sonunda benim dediğimi yapısın. Benim istediğim olacak ... İşte vurursun, döversin kabul ettirirsin o şeye geliyor. Fikren kabul ettiremediğini [fiziksel] güçle...”

(Bekar, lise ve üzeri eğitime sahip odak grup görüşmesinden)

Eşini öldürdüğü ya da yaraladığı için cezaevinde olan erkeklerin yaşadıkları olaylara ilişkin anlatımlarından, kadına yönelik şiddeti önemsemedikleri görülmüştür. Cezaevindeki erkeklerin eşlerini yaralama/öldürme ile sonuçlanan olayları aktarımlarında yaralama ya da öldürmenin “kaza” sonucu gerçekleştiğinin söylenmesi ile öldürülen kadının suçlanması ve cinayete bir gerekçe gösterilmeye çalışılması göze çarpmaktadır.

“Çok bunalımdaydım bir süre önce düşmüştüm merdivenden. Ameliyat oldum idrar yollarını çatladı ... Aynı zamanda işlerim çok ters gitmeye başladı. Psikolog psikiyatrist görsem o haldeydim aslında, o gün evimde silahla oynuyordum silahın yayı bozuktu onu tamir etmeye çalışıyordum. O arada eşim geldi yine tartışmaya başladık işin gücün yok boş duruyorsun diye söyleniyordu. Elimdeki silaha yapıştı. O esnada patladı mermi böyle [eliyle kurşunun izlediği yolu kendi kolundan boynuna doğru gösterdi] merminin hızı düşük olduğu için kolundan girdi, böyle içinde dolaşıp önce omuz altını sonra, ordan boynuna sonra ordan da omuriliğin oraya geliyor”.

(33 yaşında, ilkokul mezunu, cezaevi görüşmesi)

6284 sayılı Kanun'a ilişkin erkeklerin görüşleri: Erkekler bir yandan Kanun'ların şiddetle mücadele için yeterli olmadığını, yasal önlemlerin kağıt üzerinde kaldığını ifade ederken, diğer yandan Kanun'un sadece kadınlara hak verdiğini, eşini öldürmüş olsa bile erkekleri öldürmeye iten sebepler ile ilgilenilmediğini gündeme getirmişlerdir. Ceza almış erkekler ile odak grup görüşmelerine katılan erkekler açısından 6284 sayılı Kanun'un olumsuz değerlendirilmesi açısından çok önemli bir fark olmadığı gözlenmiştir. 6284 sayılı Kanun'la ilgili olarak en sık dile getirilen olumsuz durum evden uzaklaştırma önleyici tedbir kararıyla ilgilidir.

Özellikle eşlerine uyguladıkları şiddet sonucu ceza almış erkekler, 6284 sayılı Kanun ile kadınların desteklendiğini belirtmiş ve bu nedenle erkeklerin mağdur olduğunu düşündüklerine sıkça değinmişlerdir. Cezaevindeki erkekler, devleti cinayet işlemiş olsa bile erkekleri yeterince korumadığı için eleştirmişlerdir. Eşini öldüren 46 yaşındaki A.'nın **“yasa kadına öyle bir güç verdi ki, sanki arkasında her an abisi varmış gibi”** ifadesinden erkeklerin devleti karşılarında gördükleri anlaşılmaktadır. Eşini öldürmekten dolayı 20 yıl ceza almış üç çocuk sahibi F. de, boşanma aşamasında olduğu eşinin iş yerine çocuklarını almak istediğini konuşmak üzere gelmesinden söz ederken öldürdüğü eşini ve devleti şu sözlerle suçlamaktadır.

“... Devlet kadını haksız görseydi, bu olay buraya kadar gelmezdi. Kadının yapmasına rağmen, devlet beni haksız buluyo. İşyerimde 30 kişinin içinde rezil etti beni. Herkes biliyo başıma geleni. Beni tahrik etti.”

(32 yaşında, ilkokul mezunu, cezaevi görüşmesi)

Erkeklerin gözünden kadına yönelik şiddetin medyada yer alması: Odak grup görüşmeleri ile cezaevinde yapılan derinlemesine görüşmelerde, erkeklerin kadına yönelik şiddet konusundaki genel kanısı şiddetin arttığı yönündedir. Bu artışta medyanın kadına yönelik şiddetin görünür olmasındaki etkisi, katılımcıların çoğunun hemfikir olduğu bir konudur. Medyanın şiddetin görünür olmasına katkısı olumlu bulunmasına rağmen, medya konusunda büyük oranda eleştiri gündeme getirilmiştir. Medyada şiddet haberlerinin ve kadın cinayetlerinin gösterilmesine değinen katılımcılar, bu durumun şiddeti sıradanlaştırdığını ve meşrulaştığını belirtmişlerdir. Bu eleştiriler arasında haberlerin sunulma biçimi, kullanılan eril dil, şiddet haberlerinin verildiği saat gibi eleştiriler yer almaktadır.

“Genel, ana akım medyanın diliyle, genel olarak halkın hani bir komşudaki şiddete bakışı arasında benzerlik görüyorum. Mesela medya bu gibi meseleleri kolay kolay haberleştirirken çok sansasyonel olmaya çalışır. Şiddeti gösterir... ana akım kanallarda... sürekli bir cinnet hali görüyorum ... gibi çok yaygın izlenen kanallarda bu cinneti çok görüyorum, yani sansasyon bir dedikodu malzemesi gibi adeta. Biraz ...reyting kaygısı belki. Çok iyi, olumlu, dönüştürücü anlamda yer bulmadığını gözlemliyorum.”

(Bekar, lise ve üzeri eğitime sahip odak grup görüşmesinden)

Şiddetle mücadelede yeni bir kurum - ŞÖNİM

Ankara ŞÖNİM'e yapılan başvurulara ait sosyal inceleme raporları ile durum değerlendirme raporları içerik açısından incelenmiştir. ŞÖNİM ile diğer kurumlar arasındaki üst yazılar üzerinden sosyal ağ analizi yapılmıştır. ŞÖNİM'lerin diğer kurumlar ile resmi yazışmaları incelendiğinde, bürokratik sürecin yoğun olduğu ve yazışmalarının şiddet mağdurlarına verilecek hizmetleri yavaşlattığı anlaşılmaktadır. Bürokratik süreci kolaylaştırmak, yargı sürecini doğru bilgilendirmek ve hizmet sunumunun kalitesini artırmak için belge türlerinin standart hale getirilmesi içerik analizinin ortaya çıkardığı sonuçlar arasındadır. Ayrıca, sosyal inceleme raporları ile durum değerlendirme raporlarında kişi özellikleri, kişiler arası ilişkiler, kişilere uygulanan şiddet biçimleri, mekan ve tutum gibi özelliklerin değer yargısı içermeyecek şekilde tanımlanmasına yönelik düzenlemelere olan ihtiyaç ortaya çıkarılmıştır.

Görüşmelerin öne çıkardıkları

Şiddetin ortadan kaldırılması konusunda derinlemesine görüşmeler ile odak gruplarda gündeme getirilen görüşler ve düşünceler, şiddetle mücadeleye ilişkin görüş ve öneriler (bireysel, toplumsal ve kurumsal düzeyde), ŞÖNİM'lerin işleyişine yönelik görüş ve öneriler ve kadına yönelik şiddetle mücadelede görev alan kişilerin karşılaştıkları sorunlar olmak üzere üç konu başlığı altında ele alınmıştır.

Şiddetle mücadeleye ilişkin görüş ve öneriler

Bireysel düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik görüş ve öneriler: Şiddetle mücadele için bireysel düzeyde yapılabilecekler arasında, şiddetin saklanmaması ve şiddet failinin de afişe edilmesi gerektiği, özellikle şiddet mağduru/kurumsal başvuruda bulunmuş kadınlar tarafından önerilmektedir. Şiddete maruz kalmış kadınların mutlaka yardım ve psikolojik destek almaları gerektiği ise, sadece kadınların değil, şiddet mağdurlarına yakın çalışan polis, avukat, sosyal hizmet uzmanı gibi meslek sahipleri ile idarecilerin de önerileri arasında yer almaktadır. Kadına yönelik şiddetle mücadelede kadınların güçlenmelerinde önemli bir yeri olan kadınların ekonomik bağımsızlıklarını kazanmaları önerisi bir çok uzman/meslek sahibi/idarecinin yanı sıra odak gruplara katılan genç erkekler tarafından da dile getirilmiştir. Öte yandan, şiddetle mücadelenin sorumluluğunu kadınlara yükleyen ve kadınların geleneksel rollerini devam ettirmeleri ile sorunların çözülebileceğini öne sürenler de olmuştur. Bu öneriler daha çok erkekler ile yapılan odak grup görüşmeleri ile cezaevinde gerçekleştirilen derinlemesine görüşmelerde dile getirilmiştir.

Toplumsal düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik görüş ve öneriler: Kadına yönelik şiddetle mücadelenin olmazsa olmazları arasında yer alan toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı toplum olmanın önemi ve bunun için zihniyet dönüşümüne duyulan ihtiyaç bu alanda çalışanların neredeyse tamamı tarafından dile getirilmiştir. Başka bir öneri ise, kadına yönelik şiddet konusunda farkındalık eğitimlerinin sürdürülmesidir. Şiddetin toplumsal olarak desteklenmesinin önüne geçilmesi ve medyanın bu konudaki etkisine ilişkin olumsuz görüşlerini aktaran uzmanların çoğunluğu, medyada şiddetin sunulma biçimi ve şiddeti meşrulaştırması konusunu eleştirmiş ve medyaya yönelik çalışmaların artırılmasını önermişlerdir.

Kurumsal düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadeleye yönelik görüş ve öneriler: Kurumsal düzeyde yapılacaklara ilişkin görüşler, daha çok uzman/meslek sahibi/idareciler tarafından gündeme getirilen 6284 sayılı Kanun kapsamında alınan koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının alınması ve uygulanmasına ilişkindir. Koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının alınma aşamasında, kişilerin özel durumları detaylı olarak değerlendirilmeksizin birçok tedbir kararının standart biçimde birlikte alınması gündeme getirilen en önemli sorunlardan biridir. Koruyucu tedbir kararlarının uygulanmasına yönelik sorunlar dile getirilirken, geçici koruma kararı, barınma sağlanması kararı, kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesine ilişkin tedbir kararları öne çıkmıştır. Bu sorunlar arasında, geçici koruma koruyucu tedbir kararının uygulanması için yeterli polis olmaması ve tedbir kararının alınmasına rağmen her zaman uygulanamamasından söz edilmiştir. Barınma sağlanmasına ilişkin koruyucu tedbir kararına ilişkin görüşler aktarılırken, Bakanlığa bağlı kadın konukevleri ile belediye ve sivil toplum kuruluşlarına bağlı sığınmaevlerinin kapasiteleri, fiziki şartları, çalışan personelin niteliği ve bu kurumların gizliliği konularına odaklanılmıştır. Kimlik ve diğer bilgi ve belgelerin değiştirilmesine yönelik koruyucu tedbir kararı konusunda ise, kararın alınmasının tek başına yeterli olmadığı kurumlar arası işbirliğine ihtiyaç duyulduğu gündeme getirilmiştir.

Şiddet uygulayanlarla ilgili önleyici tedbir kararları arasında, şiddet failinin müşterek konuttan veya bulunduğu yerden derhal uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsis edilmesi; failin korunan kişilerin buldukları yerlerde alkol ya da uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanmaması ya da bu maddelerin etkisindeyken korunan kişilere ve bunların buldukları yerlere yaklaşmaması, failin bağımlılığının olması halinde, hastaneye yatmak dahil, muayene ve tedavisinin sağlanması tedbir kararı ile şiddet uygulayanın tedbir kararının gereklerine aykırı hareket etmesi halinde verilen zorlama hapsine ilişkin görüşler dile getirilmiştir. Müşterek konuttan uzaklaştırma önleyici tedbir kararı konusunda erkeklere gidecekleri bir yer sunmamanın yarattığı sorunlar ile kadınların ekonomik durumlarının yeterli olmaması nedeniyle konuttan uzaklaştırılan eşlerinin evlerine almak durumunda kalmalarından söz edilmiştir. Alkol, uyuşturucu ve uyarıcı madde bağımlılığı durumunda failin tedavisine ilişkin önleyici tedbir kararı hakkında, şiddet faillerinin kabul etmemesi durumunda herhangi bir yaptırımın olmaması ve tedavi için kurumsal altyapının yeterli olmaması eleştirilmiştir. Tedbir kararlarının ihlali durumunda verilen zorlama hapsinin uygulamasında ve tedbir kararlarının takibinde sorunlar yaşandığı dile getirilmiştir.

ŞÖNİM'lerin işleyişine yönelik görüş ve öneriler

ŞÖNİM'lere yapılan başvuruların işleyişine dikkat çeken uzmanlar, kadınların tek bir kurum ile muhattap olması beklenirken, uygulamada ŞÖNİM'lerden karakola yönlendirmelerin yapılmasını eleştirmişlerdir. ŞÖNİM'lerdeki raporlamaların iyileştirilmesi önerilmiştir. ŞÖNİM açısından dile getirilen bir diğer konu ise, mekansal olarak kadınların güvenli ve rahat ulaşabilecekleri bir yerin seçilmesidir.

Kadına yönelik şiddetle mücadelede görev alan kişilerin karşılaştıkları sorunlar

Şiddetle mücadele yürütülmesinde kişilerin ve kurumların imkan ve olanakları, alanda çalışan farklı meslek gruplarına yönelik hizmet içi eğitimlere duyulan ihtiyaç ve kurumlar arasındaki işbirliğinin ve koordinasyonun önemi konularına ilişkin görüşler ile uygulamada yaşanan sorunlar dile getirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması ile kadına yönelik farklı şiddet biçimlerinin yaygınlığına ilişkin ülke genelini temsil eden veri ile kadına yönelik şiddet konusundaki yaklaşımlara ilişkin bilgi elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen veri, yaklaşık altı yıl önce yapılan araştırma sonuçlarıyla birlikte değerlendirildiğinde, kadına yönelik şiddetin ülke genelinde halen yaygın olduğu ve iki araştırma sonuçlarının büyük oranda birbiriyle örtüştüğü sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bölümde, iki araştırma sonuçları karşılaştırmalı olarak özetlenmekte ve araştırmadan elde edilen bulgular çerçevesinde, araştırma ekibinin önerileri sunulmaktadır.

Araştırma sonuçları

Kadınlara yönelik aile içi şiddet hala yaygın

- Türkiye genelinde kadınların maruz kaldıkları şiddet yaygın bir biçimde yaşanmaya devam etmektedir. Kadınlar, evlilikleri ya da ilişkileri devam etsin ya da etmesin genellikle en yakınlarındaki erkekler tarafından şiddete maruz bırakılmaktadırlar; bu erkekler eş ya da nişanlı/sözlü/erkek arkadaş başta olmak üzere, baba, ağabey ve akrabalar biçiminde sıralanmaktadır.

Şiddet her zaman kadınların çok yakınında:

Eş/birlikte olunan erkeklerden kadınlara yönelen şiddet

- Evlenmiş kadınların yüzde 36'sı, yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca fiziksel şiddet, her 10 kadının neredeyse 1'inde gebelik sırasında da devam etmektedir.
- Evlenmiş kadınların yüzde 12'si, yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını belirtmişlerdir.
- Kadınların yüzde 38'i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddetten birine maruz kalmıştır. Bu durum, 2008 araştırmasında da tespit edildiği gibi, fiziksel ve cinsel şiddetin daha çok bir arada yaşandığına işaret etmektedir.
- Kadınların yüzde 26'sı onsekiz yaşını tamamlamadan evlenmişlerdir. Erken yaşta evlenen kadınların yarısı fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalırken, 18 yaşından sonra evlenen kadınlarda bu oran üçte bire inmektedir. Erken yaşta evlenen kadınların maruz kaldığı şiddet biçimleri arasında cinsel şiddet oranı, yüzde 19 ile daha belirgindir.
- Kadınların maruz kaldıkları şiddet yüzdeleri medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır. Boşanmış/ayrı yaşayan kadınların yaklaşık dörtte üçü yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Hiç evlenmemiş ancak birlikteliği olmuş kadınlar arasında fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığının yüzde 7 düzeyinde olması da, şiddetin evlilik ilişkisi dışındaki varlığına dikkat çekmektedir.
- Evlenmiş kadınların yaklaşık yarısı eşleri/birlikte oldukları erkeklerin korkutma, tehdit, küfür, hakaret ve aşağılama gibi duygusal istismar konusu olacak davranışlarına maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.
- Türkiye genelinde hakkında ilk kez bilgi toplanan ısrarlı takip, her 10 kadından neredeyse 3'nün en az bir kez maruz kaldığı şiddet biçimidir. En yaygın ısrarlı takip biçimleri telefonla arama (yüzde 19), kısa mesaj, mektup ya da e-posta gönderme (yüzde 8), sosyal medya aracılığıyla

takip etme (yüzde 6) ile çalışılan ya da yaşanan mekanlara gelerek rahatsız etme (yüzde 6) biçimindedir. Araştırma sonuçları sık rastlanan ısrarlı takip eylemlerinin faillerinin daha çok yabancılar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ancak ölüm ve zarar verme tehdidi içeren ısrarlı takip biçimlerinin failleri daha çok eski eşler ve birlikte olunan erkeklerdir.

Eş/birlikte olunan erkek dışındaki kişilerden kadınlara yönelen şiddet

- Kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkekler dışındakilerden maruz kaldıkları istismar ve şiddet biçimleri arasında en fazla görülen duygusal istismardır. 15 yaşından sonra yaşanan duygusal istismarı (yüzde 22), fiziksel şiddet (yüzde 14) ile daha az oranda dile getirilen cinsel şiddet (yüzde 3) izlemektedir.
- Kadınların yüzde 9'u, çocukluk döneminde (15 yaşından önce) cinsel istismara maruz kalmaktadır. Cinsel istismarın yüzde 38'i kadınların tanımadıkları yabancı kişilerden, yüzde 29'u ise baba, üvey baba, erkek kardeş, ağabey, dede, amca ve dayı dışında kalan erkek akrabalarından kadınlara yönelmektedir.
- Araştırma kapsamında yer alan yeni konulardan biri de kadınların eşleri dışındaki kişiler tarafından eğitim ve çalışma yaşamına katılmalarının engellenmesine ilişkindir. Kadınların neredeyse üçte biri eğitiminin engellendiğini, onda biri ise 15 yaşından sonra çalışma yaşamına katılmasına izin verilmediğini ya da işten çıkmasına neden olduğunu belirtmektedir.

Şiddet kadınların sağlığını olumsuz yönde etkiliyor

- Şiddet mağduru her 10 kadından 6'sı maruz kaldıkları şiddet sonucu 3 kez veya daha fazla sayıda yaralanmıştır; bu yaralanmaların yarıya yakınının tedavi gerektirecek düzeyde olması, şiddetin kadınların fiziksel sağlığına yönelik ciddi bir tehdit yarattığını gözler önüne sermektedir.
- Fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların üçte biri yaşamlarının herhangi bir döneminde intihar etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu oran, şiddet mağduru olmadığını dile getiren kadınlar arasında ise onda bir düzeyindedir. Benzer biçimde, şiddet mağduru olan kadınlar arasında intihar girişiminde bulunma (yüzde 15), şiddet mağduru olmadığını belirten kadınlardan (yüzde 3) beş kat daha fazladır.

Şiddet çocukları ve erkekleri de etkiliyor

- Anneleri şiddete maruz kalan çocukların bazı sorunlu davranışları diğer çocuklardan daha fazla sergiledikleri görülmektedir. Şiddet yaşanan ailelerde yetişen çocukların yarısının hırçınlaşarak ağlaması, çekingen ya da içe kapanık davranması bu durumun örnekleri arasındadır.
- Erkekler açısından, çocukluk döneminde şiddete maruz kalma ya da annelerinin şiddete maruz kalmasına tanık olma, yetişkin olduklarında şiddet uygulama eğilimlerini arttıran etmenlerden biri olabilmektedir. Tüm erkeklerin üçte biri fiziksel şiddet uygularken, babası annesine şiddet uygulayan erkeklerin yarısının eşine şiddet uygulaması, erkeklerin yarısının babalarının davranışını benimsediğini düşündürmektedir.

Her gruptan kadınlar şiddet tehdidi altında

- Farklı yaş, eğitim ve refah düzeyindeki kadınlar arasında şiddete maruz kalanların oranı farklılaşmakta olup bu farklılıklar açısından 2014 ve 2008 araştırmalarının sonuçlarının benzer bir örüntü sergilediği görülmektedir.

- Türkiye genelinde fiziksel ve/veya cinsel şiddet düzeyi ve örüntüsü 2014 ve 2008 araştırmalarında büyük oranda aynı olup kadına yönelik şiddetin bölgelere göre yaygınlığı ve bu dönemde bölge düzeyindeki değişim farklılaşmaktadır.

Kadınlar şiddet ile yalnız mücadele ediyor

- Şiddete maruz kalan kadınların, büyük oranda şiddeti kimseye anlatmadıkları ve şiddetle kendi başlarına mücadele etmeye çalıştıkları görülmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların yüzde 44'ü şiddetten kimseye söz etmemişlerdir. Kadınların şiddeti saklama eğilimleri eğitim düzeyinin artmasıyla azalmakta, şiddetin kendi ailelerine anlatılma eğilimleri ise artmaktadır.

Kadınların şiddetle mücadelesinde kurumsal mekanizmaların kullanımı

- Kadınlar şiddetle mücadelelerinde, maruz kaldıkları şiddeti yakın çevrelerine anlatmakta, her 10 kadından yaklaşık 3'ü şiddete fiziksel olarak karşılık vermekte ve evini kısa süreliğine terk etmektedir.
- Şiddete maruz kalan kadınlar arasında, kurumsal başvuruda bulunanların oranı sadece yüzde 11'dir.
- Kadınları kurumsal başvuruya yönelten en önemli etken şiddetin tahammül edilemeyecek bir noktaya gelmesidir (yüzde 69).
- Kadınların maruz kaldıkları şiddeti ciddi bir sorun olarak algılamamaları, çocuklarının mutsuz olacağından çekinmeleri, eşlerinin değişeceğini düşünmeleri gibi nedenlerin yanı sıra nereye başvuracaklarını bilmemeleri ve kurumlara ilişkin olumsuz algıları kurumsal başvurunun az olmasının nedenleri arasındadır.

Şiddetle mücadele alanında uygulamada yaşanan sorunlar

- ŞÖNİM'lerin işleyişi hakkında özellikle bürokratik işlemlerin yoğunluğu, raporların kişileri ve kişiler arasındaki ilişkileri tanımlayan bölümlerinde yer alan ifadelerin değer yargısı içermesi ve belge türlerinin standart olmaması, çözülmesi gereken öncelikli sorunlar olarak belirtilmiştir. 6284 sayılı Kanun kapsamında koruyucu ve önleyici tedbir kararlarının alınma aşamasında, şiddet mağdurlarının özel durumları dikkate alınmaksızın birçok tedbir kararının standart biçimde bir arada alınması ilk gündeme getirilen sorunlardandır.

Kadınların haklarını bilmesi

- Türk Medeni Kanunu'nda yer alan evlilik yaşı, nikâh türü ve mal paylaşımına ilişkin kanun maddelerini kadınların yüzde 80'inden fazlası duymuştur. Buna karşılık her 10 kadından 6'sı kadının çalışmak için eşinden izin almasının gerekmediğine ilişkin hükmü duymadığını beyan etmiştir. 6284 sayılı Kanun ile uygulamaya geçen tedbir kararları arasında, evden uzaklaştırma, geçici koruma ve barınma kararları en çok haberdar olunan kararlardır. Kadınlar, tedbir kararlarından daha çok televizyon/radyo aracılığıyla haberdar olmaktadır.

Araştırma sonuçlarını değerlendiren öneriler

Kamu/kurum kuruluşlarının sorumluluk alanına giren öneriler

6284 sayılı Kanun'un bilinmesine yönelik öneriler

- 6284 sayılı Kanun'un kadınlar tarafından bilinmesi, kadınları şiddet karşısında güçlendirecektir. Şiddet mağduru kadınların az sayıda kurumsal başvuru yaptıkları da dikkate alındığında, bu Kanun'un tanıtılmasına yönelik çalışmaların yapılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.
- Televizyon kanallarında çalışanlar öncelikli olmak üzere medya çalışanlarına yapacakları programlarda Kanun ile ilgili doğru bilginin aktarılmasını sağlayacak atölye çalışmaları türü eğitimler düzenlenmesi önerilmektedir.
- Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında yürürlükte olan yasalara ilişkin bilgi düzeyini artırmak amacıyla farklı eğitim ve sosyo-ekonomik düzeylerden özellikle genç kadınlara ve erkeklere yönelik 6284 sayılı Kanun ve kanunun gerekçelerini aktaran eğitimlerin düzenlenmesi önerilmektedir.
- 6284 sayılı Kanun'un uygulayıcılar tarafından da tam olarak bilinmediği gözlemlendiğinden, bu konuda yasa uygulayıcılar da dâhil olmak üzere eğitim programlarının düzenlemeye devam etmesinin gerekli olduğu önerilmektedir.

6284 sayılı Kanun'un uygulanmasına yönelik öneriler

- 6284 sayılı Kanun'un uygulama aşamasında karşılaşılan sorunların önlenmesine yönelik farklı meslek gruplarından uzmanların çözüm önerileri geliştirmesi amacıyla aktif katılımın sağlanacağı ortamların oluşturulması önerilmektedir.

ŞÖNİM'lerin işleyişine yönelik öneriler

- Halen 14 ilde pilot uygulaması devam eden ŞÖNİM'lerin ülke genelinde hizmet vermeye başlamalarından önce pilot uygulamanın değerlendirilmesi önerilmektedir. Bu değerlendirmelerin bu alanda çalışan kadın kuruluşları da dahil olacak biçimde tüm paydaşların aktif katılımının sağlanabileceği ortamlarda yapılması ve ŞÖNİM Yönetmeliği'nin de bu ortamlarda tartışılması önerilmektedir.
- Durum değerlendirme raporları ile sosyal inceleme raporlarının değer yargısı içermeyecek biçimde ve standart bir dil kullanılarak hazırlanması önerilmektedir.
- ŞÖNİM'lerin işleyişini hızlandırmak için bürokrasiyi azaltacak yönde çalışmalar yapılması önerilmektedir.
- ŞÖNİM'lerde erkeklere psiko-sosyal destek verilmesi durumunda şiddet mağdurları ile şiddet faillerinin aynı mekânda bulunmaları uygun değildir. Bu konuda alternatif yaklaşımların geliştirilmesi, erkeklere yönelik eğitim/destek programlarının içeriği ve uygulama mekânı konusunda standardın sağlanması önerilmektedir.

Kadına yönelik şiddet konusunda hizmet sunan kurumlara yönelik öneriler

- Kadınların şiddetle mücadelelerinde onları güçlendirecek kadın danışma merkezleri ve sığınmaevi/konukevi gibi kurumların sayılarının ve bu kurumlarda hizmet sunan personelin niteliklerinin artırılması önerilmektedir. Farklı bölgelerde çalışan personelin özellikle bölgesel gereksinimlere göre donanımlı olması da verilen hizmetin kalitesinin yükselmesi açısından dikkate alınması gereken konular arasındadır.
- Şiddetle mücadelede bölgelerin/illerin özel ihtiyaçlarını, bölgelerdeki/illerdeki kurumsal olanakları, şiddetle mücadeledeki olumlu uygulamalar ile uygulamadan kaynaklı hataları yansıtacak biçimde kadına yönelik şiddetle mücadele için bir durum tespit çalışması yapılması önerilmektedir.

Şiddete maruz kalma riski daha fazla olan kadınların desteklenmesine yönelik öneriler

- Evli ve/veya çocuklu genç kadınların toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıklarını ve şiddetle mücadele yöntemleri konusundaki donanımlarını arttırmaya yönelik eğitim programları geliştirilmesi önerilmektedir. Bu programların geliştirilmesi için bu alanda çalışma yürüten uzmanların aktif katılımının sağlanacağı ortamların oluşturulması önerilmektedir.
- Boşanmış/eşinden ayrı yaşayan kadınlar en ağır şiddet biçimlerine maruz kalan ve aile içi şiddet nedeniyle yaşamlarını en fazla kaybeden kadınlardır. Bu gruptaki kadınların ihtiyaçlarını öğrenmeyi hedefleyen araştırmaların yürütülmesi ve daha önce yapılan araştırma önerileri dikkate alınarak gerekli desteklerin planlanması ve sağlanması için farklı mesleklerden uzmanların aktif katılımının sağlanacağı ortamların oluşturulması önerilmektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında eğitim programlarının düzenlenmesine yönelik öneriler

- Farklı kurum ve kuruluşlar tarafından yürütülmüş olan toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında yapılan tüm eğitimlerin etkilerinin değerlendirilmesi, bu değerlendirme ışığında eğitim programlarının yeniden düzenlenmesi ve hedef grupların gözden geçirilmesi önerilmektedir.
- Eğitim çalışmalarında erkeklerin hedef gruplardan biri olması ve bu eğitim programlarının sadece şiddet faili erkekler ile sınırlı olmayıp, farklı yaş ve eğitim düzeyinden erkekler için geliştirilmesi önerilmektedir.
- Toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularına örgün eğitim çerçevesinde tüm eğitim kademelerinde yer verilmesi ve öğretmenlerin de bu alanda yürütülen eğitim çalışmalarına dahil edilmesi önerilmektedir.

Araştırma önerileri

Türkiye'yi temsil eden kadına yönelik şiddet araştırmaları önerisi

- Kadına yönelik şiddet konusunda ülke genelini temsil edecek düzeyde araştırmaların yürütülmesi ve 2008 yılında başlamış olan bu araştırma serisinin devam ettirilmesi önemlidir. Bundan sonraki dönemlerde yapılacak araştırmalarda, aynı metodolojinin ve soru kağıdının güncellenerek kullanılması ve güncel dönemdeki şiddet yaygınlığını yansıtacak şekilde mutlaka araştırma öncesindeki son 12 aylık dönemi kapsamı yararlı olacaktır. Araştırmanın yürütülmesine ilişkin zaman aralığı, kadına yönelik şiddetle mücadele alanında mevcut yasal

düzenlemelerde değişiklik yapılması ya da yeni düzenlemelerin yürürlüğe girmesine bağlı olarak değerlendirilmelidir. Bu değerlendirme sonucuna göre araştırmaların 10 yılı aşmayacak aralıklar ile yapılması önerilmektedir.

Nitel araştırma önerisi

- İki kesitsel araştırmadan elde edilen şiddet yaygınlığının bölgesel farklılaşmasının altında yatan nedenlerin anlaşılmasını ve toplumsal değişim bağlamında kadına yönelik şiddeti etkileyen unsurların ortaya çıkarılmasını hedefleyen nitel araştırmaların yapılması önerilmektedir.

Erkeklerin kadına yönelik şiddet konusundaki davranışlarına ilişkin Türkiye'yi temsil eden araştırma önerisi

- Türkiye'de kadınların şiddete bakış açılarına ve şiddete maruz kaldıkları durumlarda yaşadıklarına ilişkin zengin veri birikimi oluşmasına karşın, yapılan araştırmalarda genellikle kadınlar ile görüşülmekte ve erkeklere ilişkin bilgiler dolaylı olarak kadınlardan elde edilmektedir. Kadına yönelik şiddet konusunun farklı bir perspektiften değerlendirilmesine olanak sağlaması açısından hedef kitlesini sadece erkeklerin oluşturduğu Türkiye genelini temsil eden nicel araştırmaların yapılması önerilmektedir.

İleri analiz çalışmalarına yönelik öneriler

Kadınların yaşamları boyunca maruz kaldıkları şiddet

- Yaşam döngüsü içinde maruz kalınan şiddetin çocukluk dönemi (0-14 yaş), ergenlik dönemi (15-24 yaş arası) ve yetişkinlik dönemi (25 yaş ve sonrası) farklılaşmasını göz önüne alacak şekilde ileri analiz çalışmaları yapılması önerilmektedir.

Erken yaşta evlilikler

- Erken yaşta evliliklerinin ülkenin önemli sorunlarından biri olmaya devam etmesi nedeniyle 2008 ve 2014 yıllarında yürütülmüş olan Kadına Yönelik Şiddet Araştırmaları verilerinin detaylı analiz edilmesi önerilmektedir. Bu analizlerde erken evliliklerin kuruluşu, eşler arasındaki yaş ve eğitim farkı, erken evlilik kararını kimin aldığı, erken evliliklerde nikah biçimi, nikahı kıyan kişi detayındaki bilgiler ile farklı şiddet biçimleri ve şiddetle mücadele yöntemleri arasındaki ilişkileri betimleyici analizlerin dışında ileri istatistik teknikleri kullanarak analiz eden çalışmaların yapılması önerilmektedir.

Şiddet uygulayan/uygulamayan erkeklerin özellikleri

- Nicel ve nitel araştırma verilerinin birlikte değerlendirileceği, şiddet uygulayan/uygulamayan erkeklerin farklılaştığı noktaları ortaya çıkarmayı amaçlayan çalışmalar önerilmektedir.

Boşanmış/ayrı yaşayan kadınların şiddete maruz kalmalarının detaylı analizi

- Boşanmış/ayrı yaşayan kadınların, şiddete en fazla maruz kalan kadın grubu olarak içinde buldukları yüksek risk göz önüne alınarak maruz kaldıkları şiddet biçimleri, şiddet uygulayanların profilleri ve şiddetle mücadele yöntemlerinin detaylı olarak analiz edilmesi önerilmektedir.

Şiddetle mücadelenin 2008-2014 yılları arasındaki değişimi

- Şiddetle mücadele konusunda yaklaşık altı yıllık ara ile yapılmış olan iki araştırmanın verilerinin farklı konularda detaylı olarak analiz edilmesini hedefleyen çalışmaların yapılması önerilmektedir.

2008-2014 araştırma sonuçlarının bölgesel farklılık açısından analizi

- Araştırma önerileri başlığı altında sunulan 2008 ve 2014 yıllarında gerçekleştirilen araştırmalarda şiddet yaygınlığındaki bölgesel farklılığının nedenlerinin anlaşılmasını hedefleyen nitel araştırmaların yanı sıra bu farklılığı betimsel düzeyin ötesinde ele alan ileri analiz çalışmalarının yapılması da önerilmektedir.

ARAŞTIRMA EKİBİ

Kilit uzmanlar

Doç. Dr. İknur Yüksel-Kaptanoğlu
Proje sorumlusu

Doç. Dr. Alanur Çavlin
Nicel araştırma sorumlusu

Prof. Dr. A. Banu Ergöçmen
Nitel araştırma sorumlusu

Uzmanlar

Prof. Dr. Ş. Armağan Tarım
Prof. Dr. İsmet Koç
Prof. Dr. Ali Çağlar
Doç. Dr. A. Sinan Türkyılmaz
Doç. Dr. Mehmet Ali Eryurt
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin Tunç
Yrd. Doç. Dr. Onur Alper Kılıç
Dr. Pelin Çağatay Seçkiner
Dr. Tuğba Adalı
Ar. Gör. Ayşe Abbasoğlu Özgören

Danışmanlar

Doç. Dr. Filiz Kardam
Prof. Dr. Gülriz Uygur
Psikolog Bişeng Özdiñç

Proje asistanları

Hilal Arslan
Pınar Karababa Kayalığıl
Akya Akarsu
Ceyda Başak Sayılğan

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Proje izleme grubu

Dr. Banu Tuncay Yıldız
Dr. Zeynep Göknil Şanal
Dr. Sevim Can
N. Özgün Baltacı
Müge Toker Erdoğan
Ceren Uçar